

K R Á S A

N A Š E H O D O M O V A

ČASOPIS ČESKÉHO SVAZU OCHRÁNCŮ PŘÍRODY

PODZIM/ZIMA 2005

ROČNÍK V (47)

**Ekologická
olympiáda**

**s manžely Paclovými
o Vysokých Tatrách**

**pro děti: nejsme
doma sami**

nová chráněná krajinná oblast

Český les

Vážení čtenáři,

občas mi někdo z vás vytýká, že časopis není „regionálně vyvážený“, že některé oblasti jsou tam pořád a ta vaše jednou za uherský rok (ne-kuli vůbec).

Ano, nezbyvá mi než vám dát za pravdu. Každý půlrok si s redakční radou lámeme hlavu, jak číslo co nejlépe sestavit, aby jednotlivé články pokrývaly regionálně co nejrovnoměrněji celou republiku. Jenže pak někdo slíbený článek nedodá, někdo jiný pošle zajímavé povídání předem neočekávané..., a když se podívám na výsledný produkt, nezbyvá mi než konstatovat, že regionální vyváženost se opět nepovedla. Tak i tentokrát se tu zcela neplánovaně sešly tři články z Českého lesa (což si na druhou stranu tahle donedávna opomíjená končina myslím zaslouží), a vůbec je tohle číslo hodně „české“, zatímco východní část republiky se může cítit oprávněně ukřivděná. Inu, slibuji, že na jaře se podíváme zase více do krajů moravskoslezských.

Ale ruku na srdce – kdy jste vy naposled něco napsali? A kdo ví lépe o zajímavostech a nejrůznějších aktivitách ve vašem regionu?

Přeji krásnou zimu – přiměřeně studenou, přiměřeně sněhovou, přiměřeně dlouhou... – a těším se na vaše případné příspěvky do příštích čísel Krásy našeho domova.

Honza Moravec

	SLOVO PŘEDSEDY	1
	CHRÁNÍME PŘÍRODU	
	KUPSOVA SKÁLA (M. KLAUDYS)	2
	MELUŽÍNA SE PŘEDSTAVUJE (M. LÍPA)	4
	AKCE ŽÁBA (M. TŘEŠŇÁK)	5
	KRAJINA A LIDÉ	
	ČESKÝ LES – NOVÁ CHRÁNĚNÁ KRAJINNÁ OBLAST (E. KOČANDRLOVÁ) ..	6
	ÚDRŽBA PŘÍRODNĚ A KULTURNĚ VÝZNAMNÝCH LOKALIT EXTENZIVNÍ PASTVOU (F. GROESSL)	9
	EKOLOGICKÁ VÝCHOVA	
	ZÁCHRANNÉ STANICE – ZRCADLO NAŠEHO VZTAHU K PŘÍRODĚ (P. N. STÝBLO, J. KAŠINSKÝ)	12
	EKOLOGICKÁ OLYMPIÁDA (L. JANOUŠKOVÁ, M. JANÍK)	14
	HRY NEJEN PODZIMNÍ (J. VRTIŠKA)	16
	OKÉNKO DO HISTORIE	
	SNAHY O ZŘÍZENÍ KOMISE ZEMSKÉ NA OCHRANU PŘÍRODNÍCH PAMÁTEK	17
	PRO DĚTI	
	DOMA NEJSME NIKDY SAMI (J. NOVÁKOVÁ, M. HAUZNEROVÁ)	18
	ŽIVÁ ZAHRADA	
	PODZIM ŽIVÉ ZAHRADY (P. N. STÝBLO)	20
	NAUČNÉ STEZKY	
	NAUČNÁ STEZKA KLÁNOVICKÝM LESEM (P. MACHÁČ)	26
	NAUČNÉ STEZKY NA WEBU (J. MORAVEC)	27
	ZELENÁ KARTA	
	ROZHLEDNA NA KORÁBU	24
	ROZHOVOR S MANŽELI PACLOVÝMI	
	O TATRANSKÝCH JEZERECH A KVĚTINÁCH	25
	ZELENÉ PARAGRAFY	
	NEJNOVĚJŠÍ PRÁVNÍ PŘEDPISY (M. DAMOHORSKÝ)	27
	NAŠE ČINNOST	
	MOZAIKA	28
	STALO SE	30
	DĚDICTVÍ (P. N. STÝBLO)	32

VÁŽENÍ ČTENÁŘI,

podzim je vždy obdobím, kdy finišují práce ochránců přírody. Mám na mysli nejen sázení stromů, péči o zvláště chráněná a cenná území, ale i dokončování mnoha projektů v rámci různých grantů vázaných na kalendářní rok. V letošní vegetační sezóně jsem měl možnost navštívit řadu z Vás. Jen jsem se znovu utvrdil, že mě nikdy nepřestane překvapovat škála a rozsah aktivit, kterým se Svaz věnuje.

Je dobré, že se stále rozšiřuje celosvazový program „Místo pro přírodu“, a to nejen mezi základními organizacemi, ale i mezi našimi partnerskými sdruženími. Dlouhodobý úspěch stejnojmenné sbírky umožňuje vykupovat potřebná území do vlastnictví Svazu. O některých vykoupených lokalitách se dozvíte i na stránkách tohoto časopisu. Další lokality získávají do vlastnictví přímo jednotlivé místní organizace. Svaz jako Národní pozemkový spolek má v současné době také téměř 300 ha v dlouhodobé výpůjčce – mimo jiné národní přírodní rezervace Čertoryje v Bílých Karpatech či Libický luh v Polabí. Celkově dnes akreditované pozemkové spolky pečují o více jak 1000 ha přírodovědně hodnotných území, ke kterým mají dlouhodobý právní vztah. Tento vývoj dokládá, že stejně jako ve Velké Británii, USA, ale třeba i Maďarsku, je ochrana a péče o přírodní a kulturní dědictví prostřednictvím pozemkových spolků – tedy s aktivním zapojením místních obyvatel – perspektivní i u nás.

Řada organizací se také v poslední době rozhodla investovat do svého prostorového zázemí a vybavení, které využívá nejen pro členské akce, ale především pro environmentální výchovu, vzdělávání a osvětu. Základní organizace ČSOP Kněžice tak rozšířila známé Středisko ekologické výchovy Chaloupky, novojičínská organizace letos dokončila náročnou rekonstrukci zámečku v areálu Stanice pro handicapované živočichy v Bartošovicích, bývalou kovárnu adaptovala na středisko ekologické výchovy prostějovská ČSOP, zázemí také rozšířilo Podblanické ekocentrum ČSOP Vlašim, františkolázeňská organizace rekonstruovala terénní základnu v NPR Komorní Hůrka... Mnohé další organizace v současné době s budováním či rekonstrukcemi ekocenter a terénních základen začínají. Finance na tyto náročné projekty získávají z různých mezinárodních i tuzemských zdrojů, řadu prací si provádějí svépomocí. Stále důležitějším partnerem se stávají kraje a obce. Klíčovým zdrojem však zůstává Státní fond životního prostředí ČR, který má díky ministrovi Liboru Ambrozkovi podporu ekocenter dlouhodobě jako jeden ze svých grantových programů.

Jakkoli se může zdát získávání věcných práv k pozemkům a stavbám jako nedůležitá, opak je pravdou. Z hlediska dlouhodobé stability našich činností je vlastní tábořiště, vlastní klubovna, ale právě i vlastnický či jiný obdobný vztah k přírodovědně cenným územím a památkám v naší péči podstatný. Je třeba ocenit práci těch, kteří se této nelehké a často nezázivné agendě věnují a kteří na tuto činnost získávají potřebné nemalé prostředky. V této souvislosti bych rád vyzdvihl a poděkoval mnoha stům dárcům, kteří podpořili sbírku „Místo pro přírodu“. Rád bych také s pokorou poukázal na dědictví paní Růženy Studené. Je to myslím poprvé, kdy člen ČSOP odkázal Svazu své jmění, aby dále sloužilo k naplňování jeho poslání. ☺

S úctou Váš

Paul Pešout
Pavel Pešout
předseda ČSOP

Český svaz ochránců přírody

FOTO NA OBÁLCE PETR MOUCHA / Český les

Krásy našeho domova
časopis Českého svazu ochránců přírody
První číslo Krásy našeho domova vyšlo v roce 1904.
Po padesátileté odmlce bylo jeho vydávání obnoveno v roce 2001.
podzim/zima 2005 – ročník 5. (47.)

Vychází dvakrát ročně. Cena 40 Kč, pro členy ČSOP zdarma.
Předplatné 80 Kč na rok – objednávky přijímá redakce.

Vydavatel: © Ústřední výkonná rada ČSOP
Adresa redakce: ČSOP – redakce KND,
Uruguayská 7, 120 00 Praha 2
telefon: 222 516 115, 222 511 494
e-mail: jan.moravec@ecn.cz
http://www.csop.cz

Redakční práce: Jan Moravec

Grafická úprava: Jana Štěpánová

Korektury: Martina Černá

Redakční rada: Pavel Bureš, Martin Dušek, Jan Eichler,
Jan W. Jongepier, Pavel Pešout, Ladislav Ptáček, Bohumil Reš,
Petr Stýblo, Dalibor Zachoval (předseda), Václav Záruba

Tisk: H.R.G. LITOMYŠL

Uzávěrka tohoto čísla: 7. 10. 2005

Příspěvky do příštího čísla zasílejte na adresu redakce
do 30. 2. 2006.

Inzerce přijímá redakce.

Za pravdivost, věcnou správnost a původnost příspěvků
odpovídá autor. Redakce si vyhrazuje právo příspěvky krátiť
a stylisticky upravovat. Nevyžádané rukopisy a obrazový
materiál se nevracejí. Příspěvky jsou publikovány bez nároku
na honorář.

ISSN 1213-5488

Evidenční číslo MK ČR: E 12567

Čestná rada ČSOP: RNDr. Libor Ambrozek, Ing. Ivan Dejmal, PhDr. Petr Doležal, RNDr. Karel Hudec, prof. Ing. Jan Jeník, RNDr. Jiří Kulich, RNDr. Jan Květ, CSc.,
RNDr. Ladislav Miko, Ph.D., JUDr. Svatomír Mičoch, prof. RNDr. Bedřich Moldan, CSc., Zuzana Norisová, Ing. Jiří Oliva, RNDr. František Pelc, PhDr. Přemek Podlaha, Stanislav Rampas,
RNDr. Jitka Seitlová, Ing. Jaroslav Ungerma, CSc., Ing. František Urban

V naší krajině najdeme různá místa. Některá jsou jasně viditelná, výrazná, hlásající svou existenci do dálí. Příklady takových míst najdeme v každém turistickém průvodci – skalní hřebeny, kaňony, balvany, ale i hrady, zámky, rozhledny. V krajině jsou ale i místa, která jsou nenápadná a oku skrytá. Jejich historie je přitom mnohdy zajímavější než dějiny hradů a zámků. Jedním z takových míst je i Kupsova skála.

Kupsova skála

TEXT A FOTO MARTIN KLAUDYS

Kupsova skála leží na Podblanicku, jihozápadně od Vlašimi v údolí Poláneckého potoka. Z Vlašimi se vydáme směrem na Votice, za branami města odbočíme na Znosim a cesta nás přes Polánku zavede až do Nesperské Lhoty. Z Nesperské Lhoty se dáme po červené turistické značce směrem na jih (na Veliš), po překročení potoka zahneme vlevo do lesa a půjdeme po hraně svahu. Po 200 metrech, na zalesněném svahu vrchu „Na Hůrkách“ leží Kupsova skála.

Doubrava ve smrčíně

Kupsova skála je pozoruhodným okrskem 70let starého, přírodě blízkého lesa obklopeného kulturním lesem. Na ploše 4191 m² je zde zachován fragment přírodě blízké doubravy s bohatým podrostem.

Kupsova skála je také starý selský lom, kde si místní obyvatelé lámali kámen pro svá obydlí. V leckterém stavení v Nesperské Lhotě bychom našli kámen z Kupsovy skály. Lom byl plošně nevelký, dnes na jeho místě najdeme skalní útvary různé podoby a velikosti.

Lom byl po ukončení činnosti ponechán osudu. Na okolních pozemcích lesníci pěstovali les. Na svažitém, skalnatém terénu Kupsovy skály se ale záměrům lesníků příliš nedařilo – mělká, kamenitá půda způsobovala, že les byl řidší než na jiných místech. Více se zde dařilo dubům nebo borovicím s mohutnými kořeny než smrkům. Díky tomu zůstal na Kupsově skále bohatý podrost keřů a bylin doubrav.

Květena

Z keřů zde najdeme řešetlák počistivý, zimolez pýřitý a na vlhčích místech krušinu olšovou. Trávy zastupuje strdívká nicí elegantního vzhledu s převýslými klásky a lipnice hajní. Z kapradin roste ve stínu stromů puchýřník křehký. Z bylin zde zastihneme na jaře žlutě kvetoucí prvosenku jarní, jaterník podléšku s fia-

lovými květy a opět žlutě kvetoucí „hlučavku“ pitulník žlutý. Velmi nenápadnou bylinou je bažanka vytrvalá, která má kvítky drobné, zelené barvy. Víte, že je příbuzná sukulentním pryšcům?

Hlavním přírodovědným fenoménem na Kupsově skále je bohatá populace lýkovce jedovatého. Lýkovec zde zůstal zachován díky složitému terénu, který neumožnil intenzivní lesnické využití. V roce 1962 je z Kupsovy skály dokladováno asi 100 keřků lýkovce. V roce 1967 byl i na základě předchozí informace na lokalitě proveden první orientační

Lýkovec jedovatý (Daphne mezereum)

Keřík dorůstající od 30 do 100 (výjimečně i 150) centimetrů. Větve má řídké, v mládí plstnaté, později lysé. Listy jsou střídavé, na konci větvi nahlučené, podlouhlé až tupě špičaté. Rozkvétá časně zjara (únor – březen) před vyrašením listů růžově fialovými trubkovitými květy v postranních svazečcích. Květy příjemně voní a lákají motýly. Plodem je červená peckovice. Roste v listnatých a smíšených lesích od pahorkatin až do hor, v nižších polohách ve stínu, ve vyšších polohách raději na výsluní. Lýkovec je velmi jedovatý, zejména jeho plody. Jako léčivá rostlina je používán od druhé poloviny 17. století, usušená kůra se používala k léčbě kožních chorob a revmatismu. Vyrábělo se z něj i červené barvivo. Pro květy a vůni bývá pěstován v zahradách. Lýkovec je hodnocen jako vzácnější druh naší květeny, který vyžaduje ochranu.

Kupsova skála porostlá starou doubravou a keříky lýkovce je malebným kouskem přírody ... ale místy potřebuje trochu pouklidit!

floristický průzkum. V průběhu dalších let byla lokalita v pozornosti ochránců přírody, kteří s obavami sledovali zvyšující se zastínění podrostu. Jeho vinou se stávala populace lýkovce slabší a jedinci vytáhlejší. V osmdesátých letech byly učiněny pokusy vyhlásit Kupsovu skálu jako chráněné území, nicméně k tomu nedošlo.

Šance pro Kupsovu skálu

O Kupsovu skálu se od počátku své činnosti zajímají členové základní organizace Českého svazu ochránců přírody Vlašim. Potřebná opatření na podporu lýkovce ovšem narážela na nesouhlas vlastníků, neboť snižovala hospodářský

zisk z lesa. Teprve v roce 2005 se podařilo při jednání v rámci programu „Pozemkový spolek pro přírodu a památky Podblanicka“ učinit krok vpřed. Díky dohodě s vlastníky byla Kupsova skála zařazena do seznamu pozemků určených pro výkup ze sbírky Místo pro přírodu.

Na Kupsově skále je nutná řada zásahů – prosvětlení lesního porostu, dosadba listnatých dřevin, zajištění mladých stromků před zvěří, úklid odpadků... Členové ČSOP Vlašim doufají, že se jim tak podaří zachovat krásy Kupsovy skály pro budoucnost. ☒

Autor je vedoucím projektu „Pozemkový spolek pro přírodu a památky Podblanicka“ ZO ČSOP Vlašim.
Kontakt – tel.: 317 845 169,
e-mail: martin.klaudys@csop.cz

Místo pro přírodu

Během léta se podařilo vykoupit dalších 5 hektarů přírodně cenných ploch:

- Lokalita **Bělá** je přes půl hektaru velká podmáčená louka v severní části Prostějovska s výskytem řady chráněných a ohrožených rostlin. Lokalita je již řadu let v péči místní ZO ČSOP Kladky, navštívit ji můžete v rámci NS Kladecko.
- Lokalita **Na pramenech** ležící na Podblanicku je necelý půl hektaru velké rašeliniště, unikátní především výskytem masožravé rostliny rosnatky okrouhlosté (Její jediná životaschopná lokalita v širokém okolí). Lokalitě hrozilo zalesnění, což by znamenalo její zánik.
- Dalšíh pět pozemků jsme koupili v oblasti **Ščůrnice** v Bílých Karpatech. Nyní zde již tedy vlastníme přes 10 hektarů, a tak se pomalu naplňuje náš cíl vytvořit zde lesní komplex dostatečně veliký, aby byl schopný žít bez „pomoci“ člověka. Tentokrát však nejde pouze o přírodu blízké porosty, ale i o plochy s nevhodnými výsadbami či momentálně odlesněné, ležící však uvnitř budoucího „pralesa“. Jak tyto pozemky co nejlépe začlenit do komplexu přírodě blízkých lesů již společně s řadou odborníků vymýšlíme.

Současný stav konta je 1 870 000 Kč.

Kromě výkupu dalších pozemků na Ščůrnici (chcete-li přispět speciálně na ně, i nadále můžete posílat peníze pod variabilním symbolem 103) a Kupsovy skály se nám snad během podzimu podaří vykoupit i část jednoho malebného a botanicky velice zajímavého údolí na Jindřichohradecku a jeden lesní rybníček na Chebsku, pozoruhodný pro změnu po stránce zoologické.

Z technických důvodů byl zrušen sbírkový telefon.

S ohledem na Sbírkový zákon, ukládající po třech letech sbírku „ukončit“ a vyúčtovat, bude pravděpodobně během ledna či února sbírkový účet č. 9999922/0800 dočasně uzavřen. Neposílejte nám proto prosím v tomto období žádné příspěvky. Poté bude sbírka Místo pro přírodu na témže účtu pokračovat.

Meluzína přišla na svět v roce 1994.

Do znaku jí přiletěla sova.

Meluzína se představuje

TEXT MARTIN LÍPA

Meluzína jak známo dělá huhu-hů a sova jak známo dělá taky huhuhů. Mimo huhuhů se Meluzína zabývá také ještě tím, že vymýšlí jak propotit trička, nechat se pokousat od komárů, očoudit od ohně a spoustu dalších atraktivních aktivit. Meluzína funí hlavně pro středoškoláky neboli pro novocesku for teenagers.

Jak propotit tričko

Příležitostí k propocení triček nacházíme dosti například při kosení luk nebo při záchraně starých ovocných stromů v severozápadních Čechách v oblasti od Děčína po Kraslice.

V Děčíně Meluzína spolupracuje velmi intenzivně se zemědělskou a zahradnickou školou v Libverdě. Společným úsilím budujeme a udržujeme 2,5 ha genofondového sadu starých odrůd. Dále se podařilo otevřít areál ekologické výchovy Březiny – Libverda. Nově vybudovaná sbírka domácích druhů rostlin již čítá na 240 druhů rostlin.

Jak je vidět, na akcích Meluzíny si každý může pěkně nahrabat!

FOTO: MARTIN LÍPA

Návštěvníka uvítají na políčkách druhy lučních trav i bylin, běžné polní plodiny i pícniny, něco rostlin vhodných k energetickému využití. Dokonce je zde i sbírka plevelů. „No to je toho,“ řeknete si, sbírku plevelů mám na zahrádce taky, jen se přijďte podívat. Ale zkuste plevel začít pěstovat. Zjistíte, že jakmile k němu dáte popisku s čeledí, latinským a českým názvem, plevel ihned začne zkomírat a do dvou týdnů bídne zahyne. Bude růst kdekoliv, jen u té cedulky nikdy.

Mimo těchto nosných programů – stálíc zářících nad Meluzínou již mnoho let – provádíme každý rok nějaké drobnější akce, nejčastěji na podporu nějakých chráněných živočků a jiné havěti. Pomníčky této činnosti jsou tuňky pro obojživelníky, odchovny pro užovky stromové, budky pro ptáky a čmeláky a mnoho dalších drobností.

V severozápadních Čechách jsme také navázali spolupráci se saskými sousedy. Záhy jsme zjistili, že kupodivu hezké louky nekončí za tabulkou s nápisem Achtung Staatsgrenze, a dokonce že i v Sasku rostou staré ovocné stromy. Velmi dobře spolupracujeme na ochraně luk i tradičních ovocných odrůd od roku 1998. Pořádáme společně semináře, výstavy i praktické akce v terénu. Ke spřátelené organizaci Landschaftspflege Verband

Oberes Vogtland odcházejí čeští studenti na praxi v rámci tzv. dobrovolného ekologického roku, ale i v rámci drobnějších přeshraničních projektů.

Pozemkový spolek

V roce 2000 jsme si řekli, že se už dost dlouho potulujeme na pomezí ochrany přírody a zemědělství, a tak jsme začali rozvíjet Pozemkový spolek Meluzína. Je to program pro celoživotní teenagery, pro lidi, kteří nezestárnou ani ve 120 letech a neustále budou vymýšlet jak zlepšit svět kolem nás. V dubnu roku 2002 byl Pozemkový spolek Meluzína akreditován a v současné době rozvíjí svou činnost v severovýchodní části Karlovarského kraje a v severní části Ústeckého kraje.

Hlavní náplní naší práce je vyhledávání vhodných vlastníků pozemků, kterým se snažíme zajišťovat finanční, materiální, technickou a odbornou pomoc při naplňování potřebné péče o přírodní hodnoty naší krajiny. Během naší činnosti jsme totiž zjistili, že v krajině je kupodivu docela dost lidí, kterým není jedno, co a jak se v přírodě děje. Na druhou stranu každému z nich něco chybí k tomu, aby na svých pozemcích mohl šetrně hospodařit. Někdo potřebuje radu, někdo pracovní pomoc a někomu by se hodila i nějaká ta koruna.

Získávání vlastnických a jiných práv k pozemkům používáme pouze v těch případech, kdy je nemožné zařídit potřebné věci pomocí stávajících vlastníků.

Z hlediska obsahového se Pozemkový spolek Meluzína věnuje stejným oborům jako se zemědělskými středoškoláky.

V poslední době jsme se více soustředili na mapování a dokumentaci registrovaných významných prvků v působnosti Městského úřadu Ostrov a Magistrátu města Karlovy Vary. Jedná se o takové „popelky“ chráněných území. Jak to ale již v životě bývá – Popelka bývá docela hezká ženská – i tyhle „popelky“ jsou nesmírně cenná území, o která je nutno se starat.

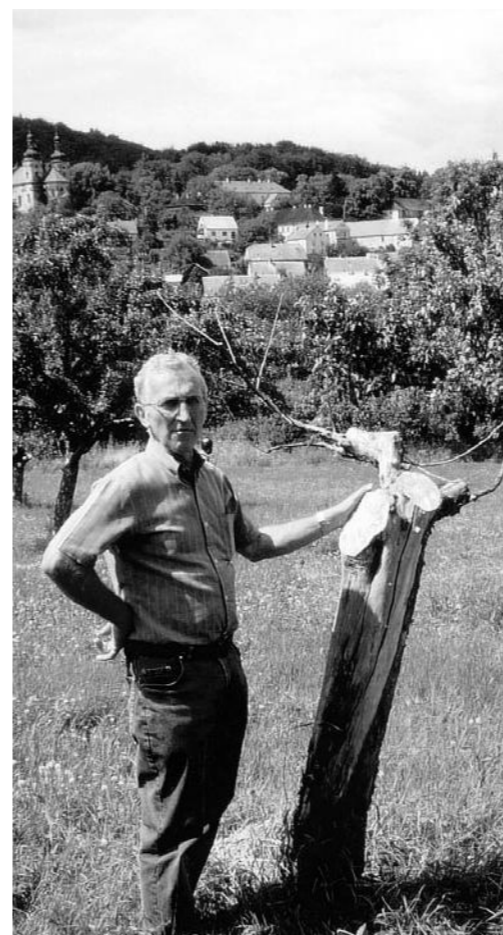

FOTO: CHRISTOPH MANN

Pan Wilfried Müller – saský pomolog při společném průzkumu ve Valči v Doupovských horách.

Na závěr bych jménem Meluzíny chtěl poděkovat všem lidem, kteří spolu s Meluzínou dělají huhuhů. Samozřejmě, že tak rozsáhlá činnost by nebyla možná bez podpory desítek jednotlivců i organizací. Děkuji jim všem za pomoc velkou i malou a těším se na další spolupráci. ☺

Autor je předsedou EC Meluzína

Bližší informace

Ekologické centrum Meluzína – Regionální centrum Asociace Brontosaura (jak zní plné jméno Meluzíny) je kolektivním členem ČSOP.

Kontakt: tel.: 412 524 010, 777 086 620, e-mail: ec.meluzina@volny.cz http://www.volny.cz/ec.meluzina/

Akce žába

Obojživelníci patří mezi nejohroženější skupiny obratlovců v Evropě. V České republice mají téměř všichni zástupci této skupiny statut zvláště chráněného živočicha.

TEXT MARTIN TŘEŠŇÁK

Přes veškerou legislativní ochranu dochází dosud ke značným ztrátám na životech těchto zvířat v důsledku několika faktorů. Jedním z nich jsou střety s motorovými vozidly. Při přesunu v krajině, zejména v jarních měsících, kdy dochází k masovým migracím ze zimovišť k vodním plochám, musí obojživelníci často překonávat silniční komunikace. Zde pak dochází k usmrcení tisíců jedinců pod koly aut. V mnohých případech jsou ztráty jedinců v takovém rozsahu, že může dojít k ohrožení celých populací či společenstev. Je to při tom ohrožení zbytečné a jsou známa opatření, kterými lze podobným střetům zabránit, nebo alespoň významně zmírnit jejich dopady.

Pomozte!

Pro realizaci technických či managementových opatření, která by problém řešila, je nezbytně nutné tato místa střetů znát.

V současné době probíhá několik pokusů o monitorování takových úseků a následně zapojování dobrovolníků do záchranných přenosů. Nicméně, tato sledování kritických míst a jejich následné zabezpečování jsou z důvodu nedostatečné koordinace značně neúplná. Většina území v ČR dosud není z hlediska rizikových míst pro obojživelníky zmapována.

Proto ČSOP zahajuje kampaň na co neúplnější zmapování tahových cest obojživelníků. Víte-li ve svém okolí o nějakém místě, kde dochází k hromadnému usmrcování obojživelníků dopravními prostředky (zejména během jarního tahu), vyplňte prosím mapovací kartu vřítou uvnitř tohoto čísla KND (nebo v interaktivní podobě

na www.csop.cz > Pro členy > formuláře) a zašlete nám ji. Budete-li mít v období února až květen čas a chuť, snažte se takovéto úseky ve svém okolí aktivně vyhledávat. Čím úplnější informace získáme, tím budeme moci účinněji zajistit následnou ochranu.

Získané informace budou zpracovány a následně předány Agentuře ochrany přírody a krajiny ČR, záchranným stanicím (které se ve velké míře podílejí na realizaci záchranných transferů), správě silnic a dalším institucím.

Na tuto kampaň naváže 2. etapa projektu, zaměřená na postupné zabezpečení záchranných transferů obojživelníků na všech zjištěných úsecích (není však reálné zabezpečit toto ihned v roce nahlášení rizikového úseku – máte-li chuť se i na této časově náročné etapě jako dobrovolníci podílet, budeme vám vděční za informaci), a 3. etapa, která si klade za cíl navrhovat a prosazovat realizaci trvalých zabezpečení těch nejkritičtějších a z hlediska ochrany přírody nejvýznamnějších úseků (projektování a realizace podchodů atp.). ☺

Autor je koordinátorem programu ČSOP Ochrana biodiverzity. Kontakt – tel.: 222 511 494, e-mail: csop@ecn.cz

FOTO: MARTIN PUJDL

Český les

Dne 12. 1. 2005 byla završena dlouhodobá a náročná práce pracovníků ochrany přírody, neboť byla nařízením vlády vyhlášena Chráněná krajinná oblast Český les.

TEXT EMILIE KOČANDRLOVÁ

Oblast Českého lesa, zvláště jeho příhraniční část, představuje výjimečně hodnotné přírodní prostředí.

Vymezení CHKO

V období totality bylo území z části nepřístupné, a tak ani nebylo možné o velkoplošné ochraně území uvažovat, i když si ochránci přírody vždy uvědomovali přírodovědecký význam celé oblasti. První návrh na přípravu chráněné krajinné oblasti vzešel již v roce 1990 od profesionálních i dobrovolných pracovníků ochrany přírody.

První návrh na vymezení CHKO počítal s ochranou území od Dyleně v okrese Cheb až po Folmavu v okrese Domažlice. Postupně byla ale hranice CHKO upravena tak, že zahrnuje pouze nejcennější území příhraničního pásu pohoří Českého lesa od Broumova v okrese Tachov po Českou Kubici v okrese Domažlice. Prostor kolem dálnice D5 do Rozvadova je z CHKO vyčleněn, takže je vyhlášena oblast rozdělena na dvě části.

CHKO Český les má výměru 473 km². Z této rozlohy zaujmají téměř 85 % lesy, zbylých 15 % tvoří zejména zemědělská půda, částečně obce a rozvolněná zástavba. Pro vybrané území je charakteristický vysoký podíl přirozených a přírodě blízkých ekosystémů, velká čistota prostředí a minimální podíl narušených ploch.

Zonace

V podkladových materiálech zpracovaných Krajským úřadem Plzeňského kraje je území CHKO rozděleno do čtyř zón. Při vymezení zón nebylo možné opomenout ani nové vlastnické vztahy k půdě, a proto byl upraven rozsah I. a II. zóny tak, že I. zóna zahrnuje pouze nadregionální biocentra, maloplošně chráněná, nebo k ochraně navržená území, eventuelně pozemky sousedící, které mají podobnou přírodovědnou hodnotu.

Na nelesních pozemcích lze I. zónu obecně charakterizovat jako travinobylinné, zamokřené lokality v různém stupni zrašelinění, které reprezentují pokročilé a značně stabilizované sukcesní stadium travních porostů. Lokality navržené do I. zóny jsou významné nejen z hlediska výskytu vzácných a ohrožených rostlinných druhů, ale mají významnou ekologicko-stabilizační funkci a podílí se na typickém krajinném rázu Českého lesa. V tachovské části CHKO bylo do I. zóny navrženo též několik rašeliníšť vrchovištního typu s charakteristickým společenstvem rostlin a živočichů. Vzácné jsou na nich též porosty borovice blatky.

nová chráněná krajinná oblast

Na lesních pozemcích byly do I. zóny zařazeny porosty nejvyšší ekologické hodnoty, jejichž druhová, prostorová a věková struktura odpovídá nebo se přibližuje původním porostům odpovídajícím 5. a 6. lesnímu vegetačnímu stupni. Převážně se jedná o fragmenty původních bučin, v domažlické části CHKO dochované na nejhůře přístupných místech – na sutích, svazích a hřebenech. Nejhodnotnější lokalitou je území kolem nejvyššího vrcholu Českého lesa Čerchova. Jedná se o poměrně rozsáhlé území kolem vlastního vrcholu a navazujícího hřebenu JV směrem. Z největší části zahrnuje lokalita přírodní rezervaci Bystřice a národní přírodní rezervaci Čerchovské hvozdy. V oblasti Čerchova již šestým rokem Městské lesy v Domažlicích provádějí úspěšně reintrodukcii kriticky ohroženého tetřeva hlušce.

Vymezená II. zóna na nelesních pozemcích tvoří především ochrannou clonu I. zóně a zahrnuje jak přirozené, tak i pozměněné ekosystémy, jako jsou nivy toků, extenzivní pastviny, mokřady a louky s rozptýlenou mimolesní zelení. Trvalé travní porosty bývají obhospodařovány, což je ale pro další vývoj území žádoucí.

Z lesních porostů byly do II. zóny navrženy pozměněné lesní ekosystémy, v nichž se však zachoval určitý podíl přírodě blízkých společenstev. Konkrétně to jsou porosty s pestřejší druhovou, prostorovou a věkovou výstavbou a porosty s určitým podílem původních dřevin.

Do III. zóny byly navrženy všechny zbývající lesní porosty. Jsou to porosty se silně pozměněnou druhovou skladbou a poměrně jednoduchou prostorovou výstavbou, věkově málo

FOTO: ONDŘEJ VÍTEK

Vlhká ostřicová louka v údolí Černého potoka při státní hranici s Bavorskem. Tady někde stávala vesnice Švarcava

diferencované. Zemědělská půda je již intenzivně obhospodařována a většinou ji tvoří trvalé travní porosty (louky a pastviny). Do III. zóny byla zařazena i rozptýlená venkovská zástavba, která s doprovodnou mimolesní zelení dotváří krajinný ráz Českého lesa.

IV. zónu tvoří větší celky orné půdy soustředěné po okraji CHKO. Dále byly do IV. zóny zahrnuty menší plochy intenzivně využívaných pastvin, vzniklých na zmeliorovaných pozemcích orné půdy, a lokality v blízkosti hraničních přechodů, využívané jako manipulační plochy a odstavná parkoviště. Součástí IV. zóny jsou i souvisle zastavěná území sídelních útvarů, včetně přilehlých pozemků, určených jako rozvojové zóny.

Osídlení

Zastavěné plochy tvoří zanedbatelné procento, neboť s odsunem německého obyvatelstva zanikla i většina obcí, takže zalidnění oblasti je hluboko pod průměrem ČR (v části CHKO na okrese Domažlice je to 5 obyvatel/1 km², v části na okrese Tachov dokonce pouze 2 obyvatel/1 km²). Sídelní útvary s více než 150 obyvateli jsou v oblasti pouze dva na okresu Domažlice – Nemanice a Rybník.

Území Českého lesa bylo ale pravděpodobně osídleno již v pravěku, o čemž svědčí archeologické nálezy např. z okolí Labutě nebo Písařovy Vesce. Slovanské kmeny zřejmě žily na obou stranách těchto hor a osídlovaly prostor velmi intenzivně cca od 9. století, přičemž od 12. a 13. století již existovala ucelená síť zemědělských obcí a oživení přineslo i využívání jednotlivých nalezišť rudy. V 16. století začalo i rozptýlené osídlování, zaměřené na využití zdejších rozsáhlých lesů. Je to doba rozvoje sklářství a stabilizace velkostatků. Kromě Chodska bylo obyvatelstvo Českého lesa silně poněmčené, což trvalo až do r. 1945, kdy s odsunem Němců došlo k výrazné redukci obyvatel a zřízením hraničního pásma k zániku většiny obcí. Z nejlidnatější ze zaniklých obcí Pleš /Plöss/, která měla 105 usedlostí s 719 obyvateli, dnes zbyla pouze hájovna a německými rodáky upravený hřbitov.

Český les...

... je geomorfologickou jednotkou České vysočiny.

Nejvyšší částí Českého lesa je hornatina Čerchovský les na jihovýchodě s mohutným masivem Čerchov (1042 m.n.m.) a táhlým Haltravským hřbetem, spadajícím příkře do českého vnitrozemí. Střední část vyplňuje Přímdský les s vrcholem Přimdy (848 m n.m.). Nejsevernější Dyleňský les zasahuje na území CHKO pouze malou částí.

V CHKO existuje 22 již dříve vyhlášených maloplošných chráněných území, z toho 12 na okrese Tachov a 10 na okrese Domažlice.

Téměř v celé své délce navazuje CHKO při státní hranici na velkoplošná chráněná území SRN: Nördlicher Oberpfälzer Wald, Naturpark Oberpfälzer Wald a největší přírodní park v Německu – Naturpark Oberer Bayerischer Wald.

Z tiskové zprávy Správy ochrany přírody

FOTO: ONDŘEJ VÍTEK

FOTO: ONDŘEJ VÍTEK

Zelesněné kopce a mokřadní louky – typická krajina Českého lesa (v pozadí Starý Herštein)

Cestovní ruch

Soubor přírodních podmínek, především podmínek geomorfologických a klimatických, i charakter vegetačního krytu bezprostředně podmiňuje rozvoj cestovního ruchu a rekreace. Poměrně výhodná dopravní poloha umožňuje využití okrajové části CHKO k pobytové rekreaci i jako nástupního prostoru pro různé formy turistiky nebo pro výjezdy do sousedního Bavorska.

Mezi jedno z turisticky nejatraktivnějších míst patří vrch Čerchov, kde byla již koncem roku 1880 postavena symbolická dřevěná pyramida. V pozdějších letech byla nahrazena 18 m vysokou dřevěnou rozhlednou (Kurzova věž) a doplněna turistickou chatou. Dnes tato chata patří Klubu českých turistů, rozhledna byla opravena a je přístupná veřejnosti.

V poválečném období, ještě před uzavřením hraničního pásma, byly nově vyznačeny turistické cesty, jako je Hánova cesta z Pece pod Čerchovem vedoucí přes Čerchov k České studánce nebo cesta na hraniční vyhlídku Tři znaky (Dreiwappen). V současné době je nejvíce značených stezek v prostoru Babylonu, Pece pod Čerchovem a západně od Klenčí pod Čerchovem, tedy v oblasti již řadu let rekreačně využívané. Na hraničních přechodech většinou navazují na turistické trasy v SRN. Kromě pěších mohou těchto přechodů využívat i cykloturisté, běžkaři a jezdcí na koních.

S vyhlášením CHKO se dá pochopitelně předpokládat další rozvoj cestovního ruchu, a bude proto důležité najít vyvážené řešení tak, aby rekreační využití Českého lesa přírodu neohrožovalo, zároveň však aby se Český les stal turisticky i rekreačně přitažlivým místem, což by napomohlo i k většímu rozvoji stávajících obcí.

Závěrem je nutné zdůraznit, že ochrana přírody neusiluje o zablokování života v tomto území a nechce vytvořit „zelenou oponu“. Je však důležité, aby byla vyloučena živelnost ve využívání zdejší krajiny a aby byla zajištěna důsledná ochrana těm částem přírody, které si to bezesporu zaslouží.

*Autorka je vedoucí oddělení ochrany přírody
OŽP Krajského úřadu Plzeňského kraje.*

Kontakt – e-mail: Emilie.Kocandrlava@plzensky-kraj.cz

Minirozhovor s vedoucím Správy CHKO Český les Jindřichem Horáčkem

Správa CHKO Český les začíná oficiálně fungovat 1. listopadu.

Co jí čeká? Do čeho se pustí jako první?

Hlavním úkolem správy chráněné krajinné oblasti je samozřejmě výkon státní správy na úseku ochrany přírody. Zároveň musíme začít s aktualizací rámcového plánu péče CHKO. Vstupujeme do území, se kterým se budeme i sami teprve postupně seznamovat, takže musíme provést jeho důkladnou inventarizaci. To jsou hlavní úkoly na nejbližší rok, které nás čekají. A ještě na jednu věc nesmím zapomenout, tou je spolupráce s obcemi a s mikroregiony.

Má CHKO Český les nějakou svoji specifikou, něco, čím je odlišná od ostatních oblastí?

Nevidím zde nějaké zvláštní odlišnosti. Zajímavá je v tom, že veškeré velké obce a jejich rozvojová území jsou vyčleněná. Na území vlastní CHKO je poměrně málo sídelních útvarů a je tady zhruba 18 procent prvních a druhých zón – tedy zón, kde je přísnější režim. Tím, že vznikla jako poslední, je její vymezení a zónace trošku nadčasová.

Specifikem snad je, že zde v tomto okamžiku ještě chybí standardní infrastruktura pro měkký cestovní ruch, tedy cyklistiku, pěší turistiku... Obce, které zde působí, očekávají rozvoj těchto aktivit a Správa CHKO tomu samozřejmě nebude bránit. Za podstatné však považují, aby se obce a mikroregiony od Domažlic až po Tachov dokázaly dohodnout, aby to mělo nějakou jasnou koncepční linku a našly se jasné jednotící body, například v oblasti jednotné propagace. Správa bude v téhle věci metodicky nápomocná.

Co vy osobně považujete v Českém lese za nejzajímavější, za nejcennější?

Jsou tu nádherné bukové porosty a fantastické mokřadní nivy. Český les má zcela osobité krajinářské kouzlo. Vzhledem k poválečnému vysídlení původního obyvatelstva a následně železné oponě prodělala krajina za posledních padesát, šedesát let velké změny a často se vrátila do „panenské“ podoby.

Jan Moravec

FOTO: PETR MOUCHA

Údržba přírodně a kulturně významných lokalit extenzivní pastvou

...Na sluncem prohřátých skalách vysoko nad řekou Radbuzou svolává pastevec svoje stádečko.

Ovce s bečením sbíhají z kopce dolů, kůzlata zanechávají her, majestátní beran schází poslední. Z týpí se kouří a voní večere. Stádo se přibíhá napít do noční ohrady, jehňata se pošťuchují u kostky soli. Pastevci kontrolují zvířata, dojí kozu. Pomalu se stmívá a zvířata odcházejí na skalnatý svah, kde uléhají na oblíbeném místě pod borovicí...

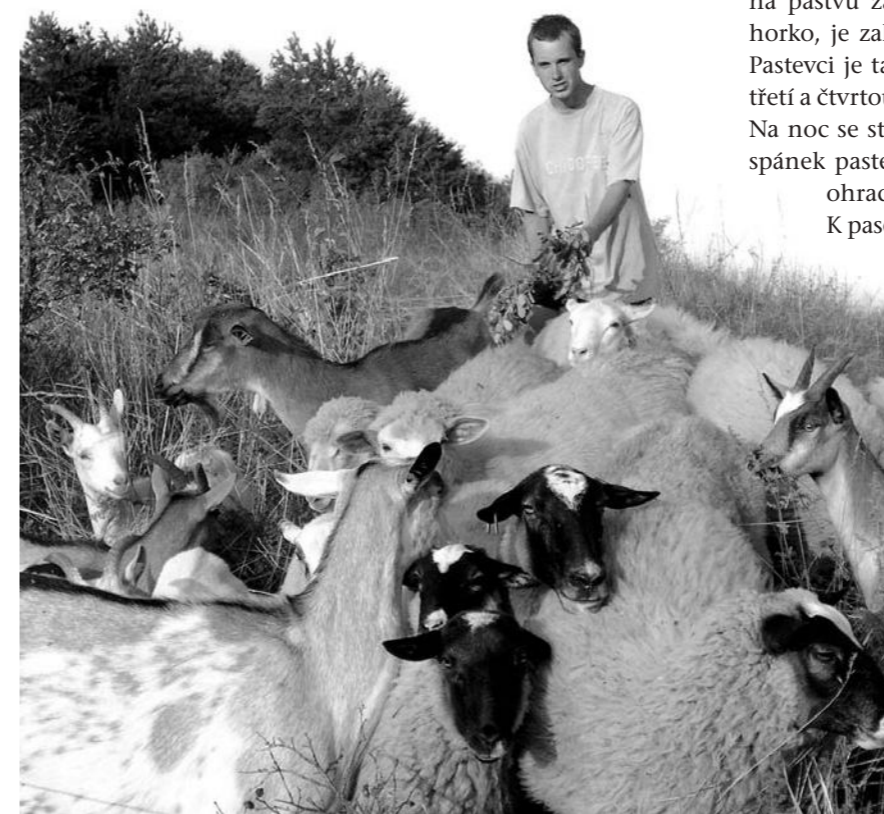

TEXT A FOTO FRANTIŠEK GROESSL

Přirozeným způsobem údržby mnohých biologicky cenných území je extenzivní pastva, jíž využívá základní organizace Českého svazu ochránců přírody Libosváry na třech lokalitách – na Štítarském kopci, na Pařezovském kopci a na Mělnickém tvrzišti.

Pastevci

Zvířata se v zájmových územích pasou v elektrickém ohradníku pod neustálým dohledem pastevců – dobrovolníků, převážně studentů, kteří chtějí netradičním způsobem strávit část prázdnin. Pro člověka s přirozenou autoritou nebo se zkušenostmi s většími zvířaty je dozor u stáda časem odpočinku, četby nebo

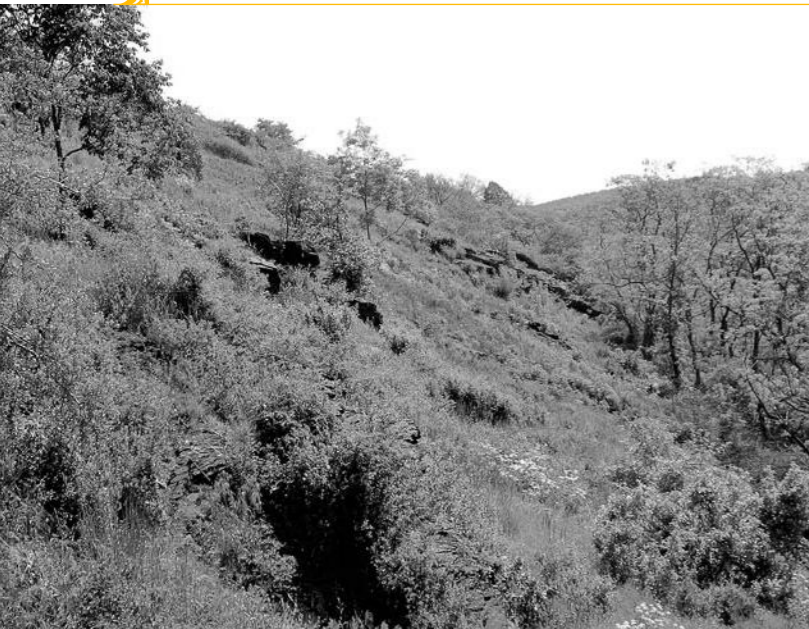
učení, pro úplného začátečníka zpočátku zkouškou fyzické kondice a pevných nervů.

Dosud se při pasení vystříдалo 80 nadšenců. Pastevci přebývají v indiánském týpí přímo na pasené lokalitě (nebo v těsné blízkosti), z dovezených surovin si sami na ohni vaří. Kromě samotného hlídání zvířat sledují i jejich zdravotní stav (samozřejmě zjevné potíže – např. kulhání, pohublost, průjem), doplňují vodu a kontrolují chod elektrického ohradníku.

Co se pasení samotného týče, osvědčilo se vyhánět stádo na pastvu za svítání. Okolo jedenácté, kdy začíná polední horko, je zahnat zpět do noční ohrady, kde se může napít. Pastevci je tak mají při přípravě oběda pod dohledem. Mezi třetí a čtvrtou se stádo zase vyžene a zahání se před setměním. Na noc se stádo zavírá do noční ohrady, nejen pro klidnější spánek pastevců, ale hlavně kvůli toulavým psům. V noční ohradě mají zvířata k dispozici sůl a vodu.

K pasení na Štítarském a Pařezovském kopci používáme smíšené stádečko zhruba pětatřiceti koz a ovcí. Ovce (chováme valašky a několik romanovek) jsou bezproblémová zvířata, jež se drží pohromadě, kozy jsou individuality, které pastevcům občas připraví nejednu horkou chvíli. Na obou lokalitách je třeba vypásat nejen traviny a byliny, ale zejména náletové dřeviny a jejich výmladky. Na to jsou vhodné právě kozy, které s chutí konzumují trnky, šípky, atd. Ovce spásou i to, co kozám nechutná, a působí ve stáde jako uklidňující element.

Na Mělnickém tvrzišti paseme v rámci Experimentu Mínotauros (viz rámeček) jalo

Štítarský kopec

více jaků domácích a uherského stepního skotu. Stádečko doplňuje několik koz a ovcí.

Štítarský kopec

Již pátým rokem se staráme o jižní část významného krajinného prvku a regionálního biocentra Štítarský kopec. Jedná se o přírodovědecky a historicky významnou lokalitu, kde se díky dlouholetému odlesnění od prehistorických dob a tisíciletému využívání ekosystému jako pastviny zachovaly xerothermní trávníky, označované též jako suché stepi.

Z typických teplomilných rostlin se zde hojně vyskytují trávy, např. smělek štíhlý, ostřice jarní a lipnice úzkolistá, z bylin např. divizna knotovkovitá, zběhovce ženevský, jehlice plazivá a chmerek vytrvalý. Z druhů dokumentujících činnost člověka při extenzivním pastevectví jsou to např. užanka lékařská, vesnovka obecná, hnidák kostrbatý a pilát lékařský. V současné době zde probíhá intenzivní botanický průzkum.

Experiment Mínotaurus

Cílem Experimentu Mínotaurus je využití primitivních plemen a netradičních druhů býložravců k údržbě krajiny a chráněných území.

Každoročně se potýkáme (a nejen my) s problémem co dělat s posekanou travní hmotou a s nedostatkem brigádníků. Nejlepší je nechat zájmová území vypást. Bohužel to naráží na některá omezení. Nejpoužívanější ovce a kozy jsou náročné na zimní krmení a ustájení, skotský náhorní skot, salers a další známá odolná plemena mají zase vysoké pořizovací náklady (60 000,- Kč za tele, dospělí 2x více).

Proto jsme začali hledat jiná vhodná zvířata, která by splňovala následující požadavky: odolnost vůči počasí, schopnost pást se ve všech ročních obdobích, odolnost vůči nemocem a parazitům, finanční dostupnost, možnost chovu na pastvinách s jednoduchým oplocením (el. ohradník)

V současné době chováme jaky domácí, uherský stepní skot a zušlechtěné valašky.

Další vhodná plemena či druhy jsou česká červinka, ovce cápová, valaška a šumavka, ovce vřesovištní, buvol domácí, tarpan, pratur, zubr evropský, kůň Převalského

Od experimentu si slibujeme: možnost údržby krajiny bez používání mechanizace a chemických prostředků, snížení nákladů na údržbu krajiny a chráněných území, řízení „návrat“ velkých kopytníků do krajiny (pratur, tarpan ...), smysluplné zachování primitivních plemen domácích zvířat (česká červinka, ovce cápová, uherský stepní skot...), zdroj velmi kvalitních a naprosto „ekologických“ produktů – maso, mléko...

z www.csoplibosvary.ecn.cz

Štítarský kopec je významnou lokalitou i z hlediska výskytu vzácných teplomilných živočichů. Z obratlovců zde byla mimo jiné pozorována užovka hladká. Na lokalitě se vyskytují v České republice vzácné druhy stěvlíků a drabčků (typické druhy pro suchá až velmi suchá stanoviště bez zastínění), nosatců atd.

Štítarský kopec je také významnou kulturní památkou – největším západočeským slovanským hradiskem, které dosahuje téměř 13 ha hrazené plochy. Střed opevnění byl chráněn třemi pásy mohutných valů, které jsou dosud dobře viditelné. Největší rozkvět tohoto kmenového hradiska spadá do 2. pol. 9. stol. a 1. pol. 10.

Xerothermní trávníky a extenzivní pastviny jsou dnes z velké části zarostlé křovinami. Nejcenější plochu z přírodovědného hlediska tvoří podle odborníků skalnatý jižní svah. Zde jsme v zimách let 1999–2005 prováděli rozsáhlé likvidace náletů. Jedná se o fyzicky velmi náročnou činnost. Pohybovat se s motorovou pilou nebo křovinořezem po skalnatých svazích se sklonem až 60 stupňů není žádná legrace. Veškerý vytěžený materiál ukládáme po dohodě s odborníky u paty svahu, neboť jej není možné bezpečně spálit. Tento val velmi rády využívají mnohé druhy ptáků jako úkryt před nepřáteli i jako bezpečné místo pro stavbu hnízd.

Je samozřejmé, že pouhé vyřezání náletových dřevin nepostačuje, protože intenzivně obrůstají kořenovými výmladky. Proto jsme zde v roce 2003 zahájili extenzivní pastvu koz a ovcí.

Mělnické tvrziště

Dobře zachovalé tvrziště tvoří oválná akropole, obklopená 3 metry hlubokým příkopem a strmým valem. Podle výsledků archeologického průzkumu vznikla tvrz po polovině 13. století, a již na konci tohoto století zanikla požárem. V minulosti se zde pásly ovce, a tak se udrželo rozmanité společenstvo trav a bylin. Množství rozličných druhů hmyzu slouží jako potrava spoustě drobného ptactva.

Po ukončení pastvy tvrziště zarůstalo náletovou zelení, zejména břízami, trnkami a janovcem metlatým. Příkop mezi valy posloužil jako ideálně ukrytá černá skládka.

O tuto historicky i biologicky významnou lokalitu pečujeme třetím rokem. Za vydatné pomoci našich kolegů z ČSOP Trója jsme vykáceli náletové dřeviny a uklidili všechny odpadky. Na vyřezané ploše se rychle obnovují suché trávníky a zvýšila se druhová diverzita trav (válečka rozkladitá) i bylin (jehlice plazivá, jetel prostřední, pavinec horský, úročník bolhoj atd). Další údržbu obstarávají jaci, uherský stepní skot, kozy a ovce.

Pařezovský kopec

Významný krajinný prvek Pařezovský kopec tvoří sušší lada s roztroušenými náletovými dřevinami, v minulosti využívané jako pastviny. Jedná se o lokalitu s výskytem vzácných a chráněných

ostropes trubil
vstavač kukačka
okáč bojínkový

druhů rostlin (vstavač kukačka, vemeník dvojlistý, náprstník velkokvětý, vítod obecný, jehlice plazivá) a hmyzu (otakárek ovocný, svižník polní, potemník písečný, samotářské včely, nesytka česká, čmeláci). Neudržované pozemky postupně zarůstaly náletovými dřevinami a vzácných druhů ubývalo.

V roce 2003 jsme na lokalitě z větší části odstranili náletovou zeleň. Aby nedocházelo k obnově keřů kořenovými výmladky, zahájili jsme zde na začátku léta 2004 extenzivní pastvu ovcí a koz. V letošním roce se zde pase částečně na volno, takže se méně zkušených pastevců dost naběhají. ☺

Autor je předsedou ZO ČSOP Libosváry.
Kontakt – tel.: 603 760 873,
e-mail: csop.libosvary@seznam.cz

Bližší informace

Pokud vás naše snažení zaujalo, rádi vás příští sezónu přivítáme jako pastevece. Více informací o naší základní organizaci najdete na www.csoplibosvary.ecn.cz

Záchranné stanice – zrcadlo našeho vztahu k přírodě

FOTO: DAVID ČÍP

Záchranné stanice pro handicapované živočichy mají beze sporu význam pro ochranu přírody.

TEXT PETR N. STÝBLO

ne-li nehlavnější, roli hrají stanice v oblasti výchovného působení na veřejnost.

Máme rádi zvířata (?)

Zarmucujícím faktem je, že se nám příroda stále více vzdaluje. Její procesy a zákonitosti jsou nám cizí a internet, média, ale ani rodina či škola nám je bez dlouhodobého přímého kontaktu s přírodou nejsou schopné přiblížit. Tuto roli neplní dle mého názoru dokonce ani zoologické zahrady, kam se děti chodí dívat na zvířátka jako do nějaké obrazárny či spíše panoptika. Se zájmem, láskou, ale s nepochopením. (Nutno podotknout, že se výchovné působení ZOO na veřejnost rok od roku zlepšuje.) O tom, jak moc jsme odtrženi od přírody, svědčí stále častější

Voliéra pro vodní ptactvo v záchranné stanici Jaroměř

FOTO: ALICE JANEČKOVÁ

FOTO: DAVID ČÍP

zneužívání zvířat v různých show či reklamách. Jmenujme aktuálně například stupidní reklamu ČSOB, kde bobr likviduje dřevěný dům, T-Mobile, kde pro změnu sežere telefonní sloup, mnoho reklam zdůrazňujících bezmeznou krvelačnost a lidožravost vlků či třeba použití vepře ve Velkém bratrovi, kterého televize z domu nakonec odstranila ne proto, že ho obyvatelé nalévali alkoholem, ale proto, že kupodivu nebyl čistotný a na trávníku z umělé hmoty po čase soutěžícím trochu moc zapáchal... Pokud se pak láska ke zvířatům snoubí s neznalostí, dochází i k opačným extrémům, kdy lidé ve snaze pomoci zachraňují, kde co živého potkají. Hledají pomoc pro „zaručeně opuštěné“ kolouchy či zajíčky, sbírají a piplají půlkilové ježky, občas přinesou třeba i celé hnízdo s ptáčaty s tím, že asi bylo opuštěné, protože tam „stáli půl hodiny a žádného z rodičů neviděli...“.

Sílu působení záchranných stanic na veřejnost spatřuji především v tom, že mohou na živých jedincích ukázat, co nešetrné zacházení člověka s přírodou způsobuje. Bez ohledu na to, zda bylo způsobeno zlým úmyslem (líčení želez, otravy či zástřely „škodné“), ignorací přírody z důvodů „vyšších“ zájmů ekonomických, estetických či sebestředných (zranění způsobená dopravou, výboji na nevhodných sloupech elektrického vedení či nárazy do skleněných překážek), či snahou pomoci skloubenou s absolutní neznalostí („zachráněná“ mláďátka navždy fixovaná na člověka). Kombinují se ukázkou takto zmrzačených živočichů s odborným, na věk posluchačů zaměřeným

ným výkladem, a třeba i ukázkou zařízení, která zranění způsobila (železa, sloupy smrti, skleněné stěny), bývá výsledný efekt překvapivě silný a dlouhodobý.

Co a jak s návštěvníky

Domnívám se, že ve staničních expozicích pro návštěvníky by mělo být vidět co nejméně mláďat, aby si někdo, třeba jen podvědomě nemyslel, že pro mláďata jsou záchranné stanice řešením. Neměli by být vidět ani tzv. záchranné chovy, prostě proto, že pro umělé odchovy nejsou stanice zřizovány a v očích veřejnosti by se měly co nejvíce odlišit od zoologických zahrad. Dokonce se domnívám, že, i když pohled na zmrzačená zvířata je často nehezky, by neměla v části pro návštěvníky převažovat zvířata z pohledu laika zdravá, například zvířata, která jsou fyzicky v pořádku, ale jsou fixovaná na člověka. Třeba i proto, aby návštěvník nepojal úmysl si z přírody také takové roztomilé zvířátko pořídit. Pochopitelně, zejména pro děti školkového věku, je dobré mít na ukázkou i zvířata kontaktní – sloužící k pohlázení, podrbání či nakrmění – nicméně odborný výklad je v tomto případě naprosto nezbytný!

Samozřejmostí by mělo být (ale zatím zdaleka není), aby si každý návštěvník stanice odnesl stručnou a výstižnou písemnou informaci, v jakém případě je nutné služby záchranné stanice využít a kdy je to zbytečné, čísla kontaktních telefonů (nejlépe rovnou na místě uložená do mobilu), ale také informaci, jakým způsobem lze záchranné stanici pomoci – kam a jak poslat finanční dar, jaké další formy pomoci stanice uvítá atd.

Záchrannými stanicemi projde ročně nejenom přes 8 tisíc zvířecích pacientů, ale také kolem 120 tisíc návštěvníků. O ekologické výchově, osvětě a vzdělávání bylo u nás napsáno mnoho teoretických prací, byla přijata státní strategie jak ekologicky působit na veřejnost, stát i kraje na tyto činnosti uvolňují rok od roku stále více financí, vzniká stále více ekocenter... Nicméně, zdá se mi, že nesporně významné výchovné působení záchranných stanic pro handicapované živočichy stojí zcela zbytečně mimo tyto aktivity. Některé stanice již svojí roli v této oblasti pochopily, většina jich zatím tápe. ☹

Autor je ředitelem Kanceláře ÚVR ČSOP. Kontakt – e-mail: csop@ecn.cz

Ekologická výchova ve Stanici pro záchranu živočichů v Bartošovicích na Moravě

Centrum ekologické výchovy při stanici v Bartošovicích je činné 5 let. Za tuto dobu realizovalo stovky programů, kterými prošly tisíce žáků a studentů všech stupňů škol.

Většina našich ekovýchovných programů je připravena ve dvou verzích: pro mateřské školy a 1. stupeň základních škol a pro 2. stupeň základních škol a střední školy. Verze se liší nejen délkou (45 nebo 90 minut), ale samozřejmě i množstvím informací. Protože se však úroveň vědomostí značně liší, je nutné sledovat reakce dětí – komunikovat s nimi a operativně spád a průběh programu přizpůsobovat. Výhodou stanic pro handicapované živočichy je možnost využít u programů živá zvířata. Jednak trvale handicapovaná, jednak držena dočasně (například mláďata). Je třeba počítat s tím, že zvířata vystavovaná v rámci programů nebude možné po kontaktu s lidmi vypustit do přírody, a podle toho je vybírat. Voliery je třeba řešit tak,

aby bylo možné zvířata pozorovat, a aby tato měla zároveň dostatek soukromí. Druhům, které potřebují úkryt, bychom měli umožnit schovat se například do budky, která však musí být řešena tak, aby bylo možno v případě potřeby nahlédnout dovnitř. V Bartošovické stanici máme některé budky vybavené zrcadlem na odklápací střeše a otvírání je řešeno pomocí šňůry.

V těchto budkách přímo v expoziční části hnízdí sovy pálené a sýčci obecní. Budky jsou přítom i v hnízdní sezóně prakticky denně i několikrát otvírány. Protože však po zbytek dne nejsou ptáci nijak rušeni, nemá to na průběh hnízdění nepříznivý vliv. Podobně lze s úspěchem využít i nízko umístěné budky pro volně žijící ptáky, například sýkory. Po odklopení střechy si opět můžeme pomoci zrcadlem, tentokrát držným v ruce. Tento způsob prezentace je pro kteréhokoli návštěvníka, od malých dětí po dospělé, nesmírně atraktivní, přestože mláďata jsou v těchto budkách zpravidla jen krátkou dobu. Vedle standardních ekovýchovných programů využívají centra ekologické výchovy i příležitostní návštěvníci. Jsou to často organizované skupiny (kluby důchodců, různé spolky...).

Ve volných dnech umožňujeme prohlídku expoziční části s průvodcem i neohlášeným návštěvníkům a zpravidla dvakrát ročně při příležitosti slavnostního „Otvírání Poodří“ a slavnostního výlovu Bartošovického rybníka pořádáme dny otevřených dveří, kdy projde stanicí několik set lidí během jediného dne. ☺

Jan Kašínský, pracovník záchranné stanice v Bartošovicích, zabývající se ekologickou výchovou (csopnj@applet.cz)

FOTO: JAN KAŠÍNSKÝ

Ekologická olympiáda – finále 2005

Ekologická olympiáda studentů středních škol, která je každoročně vyhlašována Českým svazem ochránců přírody, je nejen soutěží tříčlenných družstev zastupujících jednotlivé střední školy, ale také setkáním lidí se zájmem o přírodu, s chutí něco nového se o ochraně přírody a životního prostředí dozvědět a něčemu se přiučit.

TEXT A FOTO LENKA JANOUŠKOVÁ

Základní organizace ČSOP Spálené Poříčí ve spolupráci s Církevní střední odbornou školou ve Spáleném Poříčí a se ZOO Plzeň pořádá každoročně krajské kolo Plzeňského kraje. Ve školním roce 2004/2005 jsme se rozhodli ve Spáleném Poříčí uspořádat i národní kolo Ekologické olympiády, kam postupují vítězná družstva z krajských kol.

Národní kolo

Termín národní kola byl už koncem roku 2004 stanoven na 12. až 15. května 2005. A od ledna jsme národní kolo začali intenzivně připravovat. Bylo třeba nachystat ústní otázky, testy, poznáváčky, terénní část..., ale také zajistit peníze, prostory a tým schopných lidí, kteří budou ochotni se vším pomáhat a přítom nebudou litovat vynaložené práce a času. Čím víc se přibližoval termín konání, tím se zintenzivňovaly veškeré přípravy, ale také rostla naše nervozita, zda jsme na něco podstatného nezapomněli.

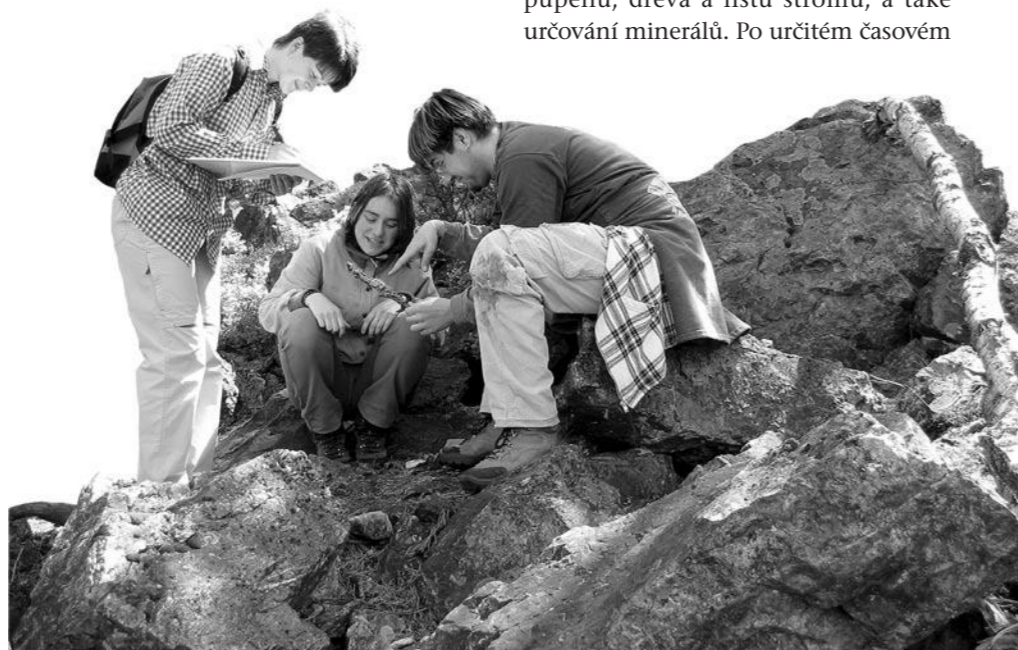
Vše vypuklo ve čtvrtek odpoledne příjezdem účastníků. Po rychlém ubytování následovalo slavnostní zahájení v aule spálenopoříčského zámku. Všechny účastníky přivítal ve Spáleném Poříčí starosta Ing. Pavel Čížek a předseda odborné poroty Mgr. Martin Vobruba (mluvčí plzeňské ZOO) seznámil soutěžící s programem celé olympiády. Jednotlivé týmy si vylosovaly soutěžní čísla a představily se soupeřům. První soutěžní disciplínou

Druhý den ráno odvezl autobus všechny soutěžící do Brd, kde probíhala terénní část. Na trase dlouhé zhruba pět kilometrů musely jednotlivé týmy prokázat nejrůznější přírodovědné znalosti a dovednosti, jako např. určit druhy mechů, lišejníků a dřevin, vypočítat ochranné pásmo stromu, určit typ rašeliniště, označit hraniční strom rezervace aj. Po obědě měli soutěžící možnost setkat se a diskutovat s ministrem životního prostředí RNDr. Liborem Ambrozkem a předsedou ČSOP Ing. Pavlem Pešoutem. Na pozdní odpoledne byly připraveny testy a ústní otázky, při kterých soutěžící prokazovali znalosti o vodě a všem, co s ní souvisí. Nabíť den zakončila přednáška O. Bílka o Tatrách, zaměřená hlavně na tamní nedávnou kalamitu.

Celá sobota probíhala v plzeňské ZOO. Na soutěžící čekala, kromě poznáváčky rostlin a dalšího kola ústních otázek, velká terénní část po ZOO a samozřejmě se našel čas i na prohlídku zoologické a botanické zahrady. Večer zakončil fotograf plzeňské ZOO J. Vogeltanz poutavou přednáškou o Africe spojenou s promítáním atraktivních diapositivů.

Vítězové

A byla tu neděle, poslední soutěžní den, který však mohl ještě hodně rozhodnout, protože výsledky některých týmů byly velmi vyrovnané. Soutěžící se rozdělili na dvě skupiny, jedna přešla do laboratoře, kde ji čekalo mikroskopování řas a sinic, pro druhou skupinu byly připraveny poznáváčky hlasů a vajíček ptáků, pupenů, dřeva a listů stromů, a také určování minerálů. Po určitém časovém

Soutěžící plní různé úkoly: značení rezervace, poznáváčka lišejníků, výpočet ochranného pásma památného stromu, kreslení...

intervalu se skupiny vyměnily. Tím byla soutěž ukončena, studenty čekal dobrý oběd a porotu náročně a zodpovědně hodnotící poslední soutěží a sčítání všech bodů. Výsledky byly téměř neuvěřitelné. První tým získal 310,5 bodů, ale rozdíl mezi prvními třemi týmy byl pouze jeden a půl bodu. To dokazuje, že se na Ekologické olympiádě sešly opravdu vyrovnané týmy nadaných středoškoláků. Po obědě proběhlo slavnostní vyhlášení vítězů. Na třetím místě se umístilo družstvo z Biskupského gymnázia v Hradci Králové, jako druhý skončil tým z gymnázia v Třeboni a vítězství patřilo družstvu z gymnázia na Mikulášském náměstí v Plzni ve složení Hana Holzäpfelová, Tomáš Fořt a Jiří Zahradník.

Soutěž významně podpořil Plzeňský kraj a tradičně také CDM ČSOP a Lesy České republiky, s.p., kterým bychom touto cestou chtěli poděkovat. Náš dík také patří porotě a studentům církevní střední odborné školy, oboru Ochrana přírody a prostředí, kteří výrazně pomohli s organizačním zajištěním v průběhu soutěže. ☺

Autorka je koordinátorkou EO v Plzeňském kraji.

Kontakt – e-mail: porici@ekocentrum.cz

Jak jsme začínali s Ekologickou olympiádou

7. října 1988 se poprvé konal v prostorách Střední zemědělské školy v Novém Jičíně ekologický kvíz, který v dalších ročnících získal rozsah komplexní ekologické soutěže – Ekologické olympiády.

TEXT MIROSLAV JANÍK

FOTO: ČSOP KOSENKA

Název Ekologická olympiáda (dále EO) byl použit poprvé v roce 1989. To je tedy rok zrození EO. Soutěž vznikla z iniciativy pana Vlastislava Huška, učitele gymnázia v Novém Jičíně a zároveň pracovníka Ekocentra ČSOP Nový Jičín. Pochopení pro organizování soutěže našel na Střední zemědělské škole u ředitele Jiřího Trávníčka. V prvních ročnících se v Novém Jičíně vystřídaly desítky studentských družstev ze severomoravských středních škol, většinou z gymnázií. Již tehdy bylo součástí EO setkání pedagogů a společné rozvíjení myšlenek a cílů EO. Postupně se z ní stala dvoudenní akce s teoretickou a praktickou (terénní) soutěžní částí, doplněnou odbornými exkurzemi do přírody.

Díky panu Huškovi, organizátorům ze zemědělské školy a učitelům biologie ze zúčastněných škol se soutěž v Novém Jičíně opakovala každoročně až do roku 1996, kdy byla kontinuita po onemocnění p. Huška přerušena. Rozpadl se i kolektiv učitelů různých středních škol, který soutěž spolupřátel.

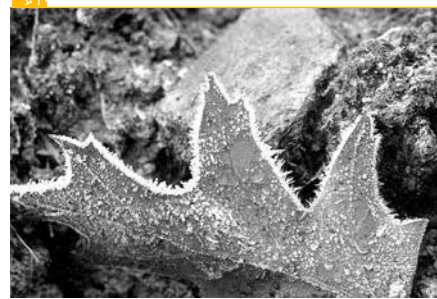
Mezitím však padly na úrodnou půdu snahy pana Huška rozšířit soutěž i do jiných oblastí republiky. Nejdříve objevil spřízněné duše v ČSOP Kosenka ve Valašských Kloboukách. První zkušenosti z EO jsem jezdil sbírat do Nového Jičína jako porotce. V září 1994 jsme pak poprvé uskutečnili Ekologickou olympiádu také ve Valašských Kloboukách. Pan Hušek byl prvním předsedou zdejší poroty. Soutěže se tehdy zúčastnilo 7 družstev. V organizaci jsme posílili charakteristické prvky EO – důraz na spojení teorie s praxí, partnerství neziskové organizace a pořadatel-

ské školy, včetně zapojení dalších partnerů a dobrovolníků. Soutěž jsme pořádali s Gymnáziem Valašské Klobouky, zapojili se také dva pracovníci městského úřadu, na organizačních záležitostech i přípravě soutěžních úkolů se podílela řada našich členů. Využili jsme zkušenosti z Nového Jičína, přidali vlastní nápady – kosení luk a komunikaci = anketu jako soutěžní úkol, a soutěž se nám tak zalíbila, že bez přerušení pokračujeme v jejím organizování dodnes.

Díky pochopení vedení ČSOP a komise ekologické výchovy došlo v 90. letech k postupnému rozšiřování soutěže do dalších regionů republiky. První národní finále EO se uskutečnilo v roce 1996 – také ve Valašských Kloboukách. Vítězem se tehdy stala Střední lesnická škola Šluknov, druhé bylo Gymnázium Uherský Brod a třetí Gymnázium Dvůr Králové nad Labem.

EO se stala stálou součástí ekovýchovného působení ČSOP. Je výborným spojujícím prvkem středního školství, jedinečnou soutěží založenou na stále aktuálnějších principech partnerství, spojení teorie s praxí, komunikaci a odbornosti. Řada jejich účastníků dnes patří mezi úspěšné ekopedagogy a odborníky v oblasti ochrany přírody a životního prostředí a pomáhá nám soutěž rozvíjet dál. Proto věřím v další úspěšnou budoucnost a rozvoj Ekologické olympiády v zájmu přírody, v zájmu studentů, pedagogů, škol a dalších partnerů, v zájmu nás všech. ☺

*Autor je předsedou ZO ČSOP KOSENKA
Kontakt – tel.: 577 320 145,
e-mail: kosenka@mail.walachia.cz*

Hry nejen podzimní

Dnes vám přinášíme několik her, které si můžete zahrát s oddílem, partou kamarádů nebo třeba rodinou na svých toulkách přírodou. A to rozhodně nejenom na podzim...

Přírodní galerie

Každé roční období je v přírodě krásné. Svým vlastním způsobem. Jaro voní zrozením a svítí pestřými barvami květů, léto je plné zeleně, podzim ožívají barevné listy a zimní sněhová peřina zvýrazní krásy tvarů a kontrastů. V každém z těchto období se dá příroda využít jako prostor pro ztvárnění našich uměleckých představ.

Nabízíme vám pro potulky podzimní a zimní přírodou dva typy aktivit:

a) Příroda vystavuje

Dívejte se kolem sebe a všimněte si detailů – mnoho uměleckých děl vytvořila příroda sama – stačí se jen dobře dívat. Každý účastník procházky nominuje dle domluvy několik přírodních výtvarů, které ostatním představí. Aktivita může být pojata jen pocitově, může se ale také proměnit v soutěž, kde diváci bodují shlédnuté výtvary. Osobně bych se přimlouval za tu první variantu.

Zde je ukázka několika mých pohledů na podzim: listy stromů v různých variacích.

b) Člověk umělcem

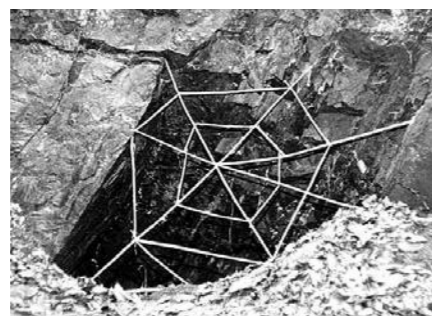
Někdy stačí přírodě jen trošičku pomoci a vznikne výtvar, který je buď krásný,

TEXT A FOTO JAN VRTIŠKA
ILUSTRACE DAVID TURNER

vtipný nebo jinak zajímavý. Každý účastník se pokusí využít přírodní materiál k vytvoření nějakého uměleckého díla. Následovat může slavnostní vernisáž s přípitkem ve formě přírodního čaje.

Na obrázku vidíte naši pavučinu.

Pavouk

Tato aktivita je známá pod různými jmény. Já ji mám hodně rád, protože se při ní užije mnoho legrace a také podporuje týmovou spolupráci.

K její realizaci je potřeba malý kroužek (gumový kroužek na posilování nebo se dá vyrobit z proutku), na který se naváže několik provazových úvazů dlouhých dle chuti až několik metrů. Konce každého úvazu se chytne jeden člen týmu a na kroužek se položí míček (třeba teni-

sák, ale hráli jsme to i s nafouknutým balónkem). Úkolem týmu je projít danou trasu a překonat případné překážky. Je jí možné hrát téměř kdekoli, kde je zajímavý prostor, jak vidíte na fotografiích z dětského hřiště. Zajímavá je tato hra v přírodě, kde je nepřehlédlný a členitý terén – vysoké i nízké stromy, terénní nerovnosti, potok...

Vajíčková Matylda

Nevím, jak přišla tato hra ke svému jménu, ale hrajeme ji již mnoho let, a i proto asi vzniklo už mnoho jejích variant. Princip spočívá v tom, že týmy mezi sebou soutěží v dopravě míčku po dané trase (a ta může být velmi zajímavá a členitá). Členové týmu se pravidelně střídají v jeho pohánění a využívají k tomu improvizovanou hokejku. Vajíčková varianta nahrazuje míček syrovým vajíčkem a velice atraktivní je v zimě, kdy na zemi leží vrstva sněhu. Vajíčko sice často mizí v závěších, ale díky podchlazení déle vydrží. ☒

Autor je vedoucím oddílu mladých ochránců přírody Nezmaři.
Kontakt – e-mail: hey.vey@centrum.cz

Že roky končící na „4“ byly pro ochranu přírody v českých zemích vesměs významné, o tom jste se dočetli v loňském ročníku KND více než dost.

I rok 1914 aspiroval na zapsání do analů dějin ochrany přírody...

O Letnicích r. 1914 konal se v Praze V. sjezd českých přírodopytčů a lékařů, při kteréžto příležitosti uspořádala sekce botanická poradní schůzi za účelem projednání akce ke chránění přírodních památek v Čechách. Ke schůzi této na pozvání vyslaly také své zástupce veškeré spolky a korporace české, jež jakýmkoliv způsobem mají zájem nebo styky s otázkou ochrannářskou.

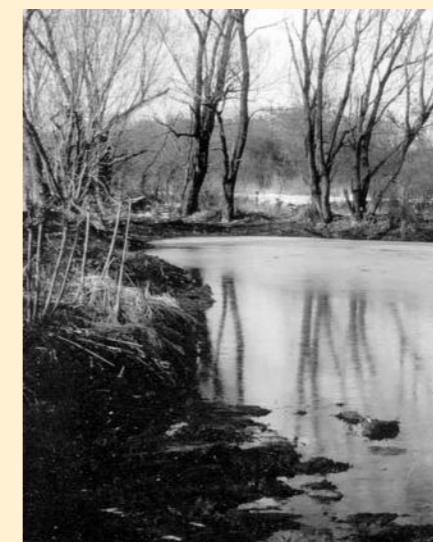
Poradní schůze tato byla tudíž neobyčejně četně navštívena a živá a několik hodin trvající debata nejlépe podává svědectví, jak akutní stává se v přítomné době záležitost výše zmíněná.

Výsledkem této věru reprezentativní sešlosti a několikahodinové diskuse byl „pamětní list“ (dnešním jazykem bychom řekli nejspíše „výzva“ či „apel“) ke zřízení Komise zemské na ochranu přírody, čili jakési „státní ochrany přírody“, sepsaný významným botanikem té doby prof. Dr. Josefem Velenovským a spolupodepsán dalším botanikem prof. Dr. Karelem Dominem, zoologem prof. Dr. Františkem Vejvodským, památkářem, redaktorem Krásy našeho domova Janem Emlerem a prof. Dr. Wilhelmem. Důvody, které k takovému apelu sloužité jednatelky vedly, by bylo možné s nevelkými úpravami i dnes (po přeložení do současné češtiny) využít jako programové prohlášení nejedné ochrannářské organizace:

Poněvadž v kulturních zemích následkem bohatého zalidnění a racionální ekonomie zabírá se kde jaký kus půdy, aby využitkovano se jí k pěstování plodin zemských a poněvadž i stoupáním průmyslu všeho druhu, regulováním řek, stavěním továren, dolování apod., čím dále tím více ničí a setírá se původní ráz přírody dotyčné země, zbudováno již téměř ve všech státech zákonodárství, kterým se pokud možno chrániti mají památky přírodní pro budoucnost před úplným zničením...

Nejdůležitější však otázkou tu jest také zájem vědecký. Národu kulturnímu

Snahy o zřízení Komise zemské na ochranu přírodních památek

nemůže býti lhostejno, vyhyne-li během doby veškeré původní rostlinstvo a živočišstvo jeho vlasti. Nároky žítí na této zemi má stejně člověk jako živočich a rostlina. Krásná, osvěžující příroda vychovává také zdravého a bystrého ducha lidských obyvatel, kdežto zrušené lány země, pokryté továrnami, vzduch naplněný kouřem a otravnými plyny a otrásající se neustálým lomozem nemohou býti rodištěm duchů zdravých a lidí šťastných. A to, co vykořisťováním přírody na jedné straně se získá, stává se kletbou na druhé straně trpícím a nešťastnému lidstvu.

A co že by tato komise měla dělat?

Činnost centrální (zemské) ochrannářské komise pozůstávala by z následujících bodů: 1. Činila by návrhy, které objekty (pozemky, krajiny) by měly být vykoupovány, neb smlouvami chráněny. 2. Vedla by seznam starých a památných stromů, lesů apod. a činila návrhy, jak o jejich ochranu se postarati. 3. Činila by návrhy, jak a které geologicky nebo krajinářsky důležité partie by měly být opatřeny a chráněny. 4. Radila by se s dotyčnými

orgány, jak prováděti regulaci řek a vod, jak činiti ochranná opatření proti živlům přírodním a p. 5. Činiti návrhy na ochranu ptactva a zvěře. 6. Činiti návrhy a vcházení v poradu s lesními úřady soukromých i veřejných majitelů lesů. 7. Dávati poradní hlas při povolování staveb velkých průmyslových podniků. 8. Činiti návrhy, jak zaříditi vyučování mládeže na školách, aby v ní vstřípila se láska k přírodě a naučila se šetřiti vegetace, stromoví a ptactva. 9. Činiti návrhy k zákonům pro ochranu sadů, zahrad, stromoví, ptactva apod. pomocí policie a autonomních orgánů. 10. Návrhy k přiměřené úpravě dotyčného soudnictví. 11. Návrhy k zákonům tržním. 12. Udržovati styky se spolky okrašlovacími a dávati jim příslušné pokyny. 13. Dohled nad zemskými rezerváty a nad zachováním zákonů ochrannářských.

No, ze začátku to vypadá trochu jako dnešní Agentura ochrany přírody a krajiny. Na konci spíš jako Česká inspekce životního prostředí (mimoходом – „rezervát“ je rezervace)... Předpokládalo se i zřizování „okresních filiálék“, jež by „mohli vésti lokální dohled nad objekty chráněnými“.

Za dílo, které veleslavná c. k. zemská správní komise v současnosti s odborníky podnikne, bude jednou v budoucnosti vřele děkovati naše potomstvo a vzpomínati bude předků svých, kteří nezištně, z pouhé lásky k vlasti své postarali se o zachování přírodních památek, kterými příroda ozdobila jednu z nejkrásnějších zemí v srdci Evropy.

Otázkou je, zda si veleslavná c. k. zemská komise stihla supliku alespoň přčíst. Za dva měsíce už měli všichni úplně jiné starosti... Vypukla první světová válka! ☒

Z Krásy našeho domova, ročník X., vypsál a komentářem opatřil Jan Moravec

Blíží se zima, a to je období, kdy býváme častěji než jindy pěkně v teple doma u kamen. Myslíte, že doma bydlíte jen se sourozenci a s rodiči? Omyl! Ukážeme vám, že to není tak úplně pravda. Kromě křečka nebo papouška, kterého chováte pro radost, s vámi doma bydlí i mnozí další živočichové, o kterých ani nevíte. Stačí se však podívat trochu blíž do různých koutů a skulin a zjistíte, co všechno se v domácnosti skrývá. A což teprve hned za dveřmi nebo okny, v blízkém okolí domu nebo bytu... Tam je různých zvířátek ještě víc.

Některé z živočichů, se kterými se můžete setkat, jsou oblíbení a vítaní. Jako třeba pavouci, kteří prý nosí štěstí. Nebo drobní pěvci u krmítka.

Jiní jsou nechtění nájemníci a život nám spíš ztrpčují. Mohou přenášet nemoci, přizvít se na vašich potravinách nebo rozežrat dědův oblíbený svetr. Představíme vám alespoň některé z živočichů, které byste mohli doma potkat. Jednotlivé úkoly a rébusy vám odhalí názvy zvířat z úvodního obrázku.

Ahoj, Mauta a Sova

Doma nejsme nikdy sami

1.

Ve spíži můžete často vidět poletovat drobné motýlky. Je to ??? moučný. Sami motýlci by hospodyňkám vadit nemuseli, škodlivé jsou však jejich larvy. Housenky se živí prakticky čímkoli suchým – moukou, ovesnými vločkami, piškoty, ořechy... Že máte v potravinách housenky tohoto hmyzu, poznáte podle hedvábných vláken, kterými spřádají drobky potravin. Jeho jméno vyluštíte v rébusu.

2.

Další motýlek, kterého můžete doma potkat je ??? Toho tentokrát nepotkáte ve spíži, ale spíše ve skříni. Jeho larvy se živí naším oblečením. Pochutnají si hlavně na přírodních materiálech jako je vlna a bavlna, ale nepohrdnou ani kožešinami, případně perím.

Jméno tohoto motýlka sestavíte z prvních písmen názvů rostlin a hub, které najdete v následujících skrývačkách:

- Petra má takové pěkné vlasy.
- Dva kosi každý den zpívali na naší jabloni jako o závod.
- Stačilo jen málo, puchýř byl velký a málem praskl!
- To bylo lepší, pekli pak perníčky v elektrické troubě.
- Rozmysleli jste si už, jak átrium vyzdobíte?
- Vidíte to, polévka už vystydlá!
- Možná mel tu mouku jemněji

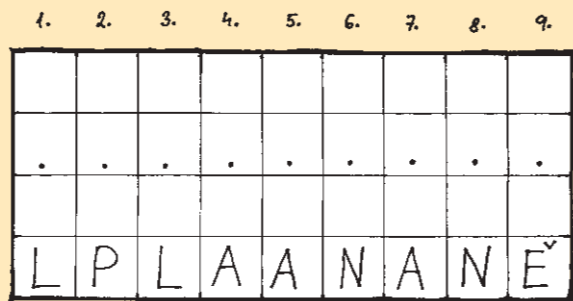
Hm, tak tady nás žádná rostlina ani houba nenapadá, hledejte školní pomůcku :-)

- S Inkou stáli na zastávce snad hodinu.

4. Nikdo se asi nebude příliš chlubit, když zjistí, že má doma šváby. Přitom ??? je doopravdy docela běžný. Ve střední Evropě je to nejhojnější šváb a žije pouze v lidských sídlech, kde je po celý rok teplo a sucho. Vyhovují mu třeba trubky topných systémů. Má dlouhé rychlé nohy a když se cítí ohrožen, rychle prchá do tmavého úkrytu. Ploché tělo mu umožňuje schovat se i ve velmi malé skulině. Je to všežravec – vyhovuje mu jídlo, které konzumují lidé, žíví se i různými odpady. Jeho jméno vyluštíte v jednoduché doplňovačce, tajeňka je v označených polích.

1. dravý pták
2. syčák
3. lichokopytník
4. moravská řeka
5. domácí zvíře
6. část stromu
7. nádoba na květiny
8. podzimní květina
9. velké místnosti

3.

Vyluštíte jednoduchou šifru a přečtete si o dalších živočichovi

UOVON ISÍ VAT SOPAI JÍT SUP O ÁNEŠÁR PAZŠILĚR PANI ČUVA PEJ ŽYD KZYMHÍ VOL HCÝRETKO DURA V TOHÉT IVOŘÝ THC YRTY NIČUVA PÉT SUHĚK CIPYTO HI JEJETE DJANI MĚNÍ ŘKSAZI ČŮ JOKO PHCÍ ZORVOT SA ČIL DYBIM DIL SKÍN TU OKOP

7.

Drobný dravec, o kterém je teď řeč, je v poslední době hojný i ve velkých městech, kde hnízdí na půdách. Občas si však postaví hnízdo i na balkoně nějakého bytu, v truhlíku na květiny. To je odlišné chování než jaké mají ptáci žijící ve volné krajině – tam častěji využívají hnízda jiných ptáků ve stromových a skalních dutinách a škvírách.

V přírodě i ve městě loví malé hlodavce, zejména hraboše. Ani ve velkých městech se neživí holuby. Ti jsou jejich potravou pouze výjimečně a při své velikosti si ??? na dospělého holuba netroufne, pouze na dosud nelétající holoubata. Ve městech žije více druhů dravců, tento je však jednoznačně nejhojnější. Jeho jméno vyluštíte v obrázkové šifře.

10.

Během zimy můžete na půdě objevit kolonii přezimujících ??? hřivzavých. V zimních koloniích přezimují společně samci i samice. To je rozdíl od kolonií letních, které tvoří pouze samice, samci jsou přes léto samotáři. Zimní spánek trvá do února až března. Do té doby je nebudte a nechte je v klidu spát, při probuzení ztrácejí cennou energii a mohli by i zemřít. Jméno tohoto živočicha vám prozradí obrázková šifra.

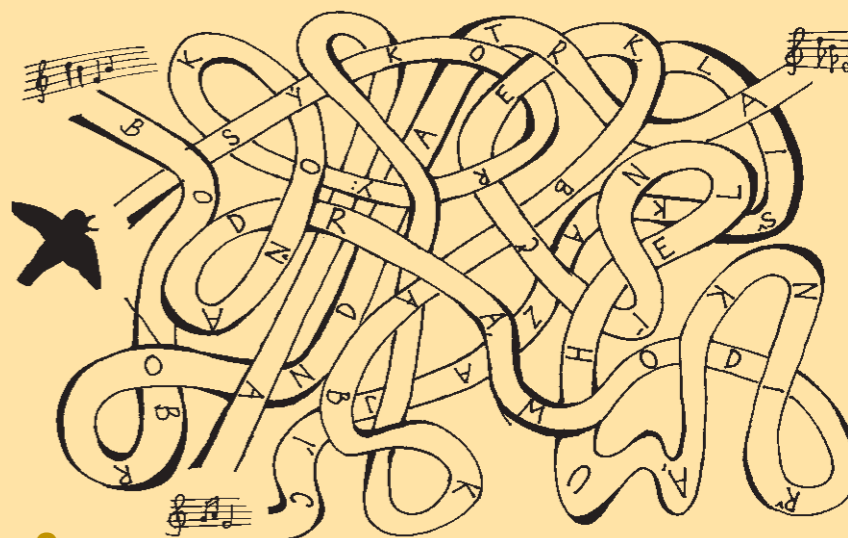
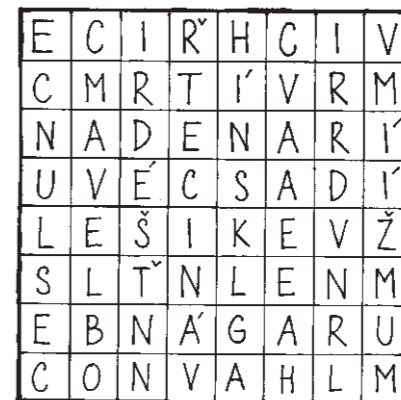
6.

??? domácí patří do třídy starobylého hmyzu šupinušek. Má ráda teplo a vlhko, proto ji najdete hlavně v koupelnách a na toaletách. Je aktivní v noci, takže ji přes den asi nepotkáte. K večeru však vylézá z úkrytu (měří maximálně 1centimetr,takže jí stačí i malá škvíra pod vanou). Žíví se nejrůznějšími látkami, které obsahují cukry – škrob, lepidlo na tapety a podobně. Jméno tohoto hmyzu naleznete v dalším rébusu.

5.

Jedním z nezvaných obyvatel domácností je ??? faraon. Původně žil patrně v Indii, dnes byste ho našli na celém světě. Vyhovuje mu teplé prostředí, proto ho najdete třeba ve sklenících a domech s ústředním topením. Paneláky jsou pro něj učiněný ráj. Je všežravý a je schopen zkonzumovat prakticky jakékoli potraviny, které najde. V hníždě žije narozdíl od našich druhů tohoto hmyzu více královen. Když vyškrtáte z osmisměrky slova DEN, DĚŠT, MLHA, MŽÍ, NÁLEDÍ, NOC, OBLEVA, SLUNCE, SNĚH, URAGÁN, VÁNICE, VICHŘICE, VÍTR a přečtete zbylá písmena, naleznete, co patří místo otazníků.

9.

Blízko lidských sídel můžeme často vidět drobného, výrazně zbarveného pěvce. Nebydlí přímo v bytech nebo domech, ale hnízdí nedaleko lidských obydlí (například i v poštovních schránce), a pokud v zimě vyvěsíte krmítko, budete si je moci prohlédnout opravdu z blízka. Žíví se hlavně hmyzem, ale sezobne i olejnatá semena. Zejména v zimě na krmítku ocení slunečnicová semínka.

Když projdete správnou cestou ptačím bludištěm, objevíte kromě zmíněného pěvce i několik příbuzných ptáků.

8. Jedním z nezvaných obyvatel domácností je ??? faraon. Původně žil patrně v Indii, dnes byste ho našli na celém světě. Vyhovuje mu teplé prostředí, proto ho najdete třeba ve sklenících a domech s ústředním topením. Paneláky jsou pro něj učiněný ráj. Je všežravý a je schopen zkonzumovat prakticky jakékoli potraviny, které najde. V hníždě žije narozdíl od našich druhů tohoto hmyzu více královen.

Když vyškrtáte z osmisměrky slova DEN, DĚŠT, MLHA, MŽÍ, NÁLEDÍ, NOC, OBLEVA, SLUNCE, SNĚH, URAGÁN, VÁNICE, VICHŘICE, VÍTR a přečtete zbylá písmena, naleznete, co patří místo otazníků.

Úkryt, potrava a prostředí vhodné k rozmnožování jsou, jak už víme, podmínky, které musíme živočichům vytvořit, abychom je přilákali a udrželi na naší zahradě.

Podzim živé zahrady

TEXT A FOTO PETR N. STÝBLO
ILUSTRACE PETR N. STÝBLO,
SIMONA PROKEŠOVÁ

žované trávníky. Když už takové cizí a mrtvé, nicméně, snad díky americkým seriálům, stále ještě módní prvky chcete mít, nechte alespoň kousek trávníku přírodě. A nesekejte na něm trávu tak často – stačí 1 – 2x do roka. Ideální by rovněž bylo nesekat tento kousek zahrady motorovou sekačkou, nýbrž tak, jako naši tatíci – ručně. Motorová sekačka totiž působí tak trochu jako mixér. Vše živé, co v trávě hledá úkryt, nutíte tímto mixérem projít...! Nesekejte trávu před zimou. Slehá tráva, pokud možno sněhem pokrytá, je významným útočištěm pro hmyz, pavouky a mnoho dalších druhů živočichů. Musíte-li už trávu posekat, nechte ji alespoň zetlít někde na kompostu, v kupce v rohu zahrady či ji uložte pod stromy a keře. A dříve, než na jaře definitivně skončí mrazy, tato zvířecí útočiště neodkryvejte. To platí i o kompostu – jedním z nejživějších míst na vaší zahradě. V zimě se do kompostu nesahá!

3. Stavíte-li skalky, zídky, terásky či jiné kamenné prvky, myslíte na své přátele z řad obojživelníků či plazů. Vytvořte jim mezi kameny hluboké dutiny, do kterých se mohou ukrýt. Napodobíte tak jejich přirozené úkryty v dírách hlodavců, skalních puklinách či sutích. Větší dutiny mohou sloužit jako úkryty i ježkům. O tom jak postavit budku pro zimující ježky jsme se zmiňovali už dříve. Podrobný návod naleznete v podzimním čísle *Krásy našeho domova* 2004 či na www.zivazahrada.cz.

4. I v naší české kulturní krajině lze najít zákoutí, kde, podobně jako v člověkem nedotčených pralesích, spadlé větve a kmeny stromů nikdo neodstraňuje. Hromady starého dře-

úkryt a potravu obrovskému množství živočichů. Máte-li tu možnost, nechte si takový strom na své zahradě! Nemáte-li, pokuste se na zahradu instalovat úkryty alespoň vzdáleně připomínající práchnivějící dřevo, odchlípnutou kůru či stromovou dutinu. Všichni určitě známe ptačí budky – více či méně dokonalé napodobeniny stromových dutin. V zimě velmi často slouží mnoha druhům ptáků jako noční úkryty. Méně se ví, že lze úspěšně použít i umělé napodobeniny ztrouchnivělého či tlejícího dřeva jako úkryty pro hmyz. Umělé úkryty pro hmyz (sluněčka, zlatoočky, škvary) lze vyrobit jednoduše třeba jen z kusu plastové lahve vycpaného senem, listím, kartonem či jiným pórovitým materiálem. Dřevěný špalek či trámeček (ale třeba také cihla) poslouží jako úkryt hmyzu, provrtáme-li ho co nejhustěji otvory různého průměru a hloubky. Kombinováním různých materiálů lze při dostatku řemeslné zručnosti vyrobit i velmi dekorativní prvky, které nejen že slouží mnoha druhům hmyzu, ale mohou být i zajímavou ozdobou naší zahrady.

2. V přírodě se také nesetkáte s tak silně chemicky a mechanicky ovlivňovanými (a navíc ještě monokulturními) porosty, jakými jsou naše pečlivě udr-

Loňskou zimu jsme měli možnost v hojném počtu na našich zahradách pozorovat vzácného hosta ze severu brkoslava. Přiletí i letos?

va tak poskytují cenná útočiště pro široké spektrum druhů živočichů. Ponecháme-li si na zahradě hromadu větví, špalků či starých kmenů – přes zimu či ještě lépe po celý rok – opět se o krůček přiblížíme přírodě.

Připravte si krmení na zimu už teď

semínka trav i obilí

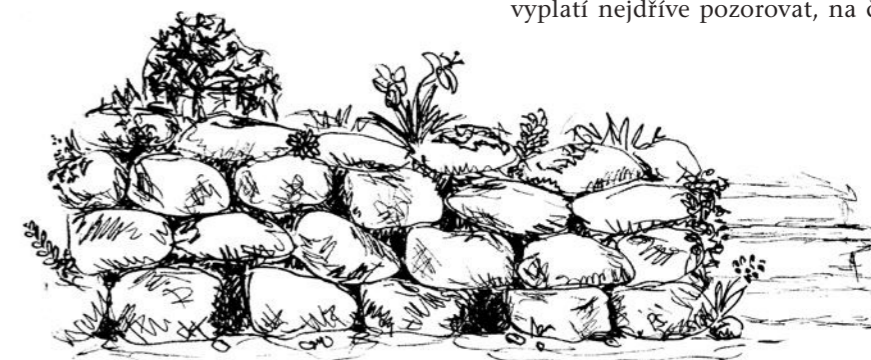
Posbírejte po vzoru našich babiček, či spíše prababiček, na sklizených polích zapomenuté klásky, laty či květenství různých trav a usušte si je. Mimochodem, na správné živé zahradě byste měli mít – třeba jen malý – obilný koutek a pěstovat na něm známé i už takřka zapomenuté druhy obilí. Kromě toho, že tak poskytnete potravu (a úkryt) mnoha živáčkům, přesvědčíte se, že i obyčejné obilí je krásné.

semínka olejnin

Len, řepka a slunečnice jsou tím nejlepším, co můžete v zimě zrnožravým ptákům poskytnout. Také konopí, ale to, pokud nemáte vynikající vztahy se sousedy a neprůhledný plot, raději nepěstujte.

semínka plevelů

V celých květenstvích si můžete nasbírat a usušit semínka nejrůznějších bodláků, šťovíků, jitrocele a mnoha dalších, většinou ruderalních rostlin. Opět se vyplatí nejdříve pozorovat, na čem ti

ptáci (v tomto případě zejména stehlíci či konopky) v přírodě hodují, a teprve pak sbírat.

ovoce

Při sběru jablek, švestek, hroznů či ořechů ponechte část úrody nesklizenou. Ať už spadne na zem či zůstane na stromech, pomůže mnoha živáčkům přežít zlé zimní časy. Vynikající zimní potravou pro hýly, kosy, jíkavce, brkoslavy či kvíčaly jsou jeřabiny. Nemáte-li jeřáb na zahradě, nasbírejte si zásoby v celých květenstvích. Pokud je usušíte, je dobré je v zimě před vyvěšením na krmítko na pár hodin namočit.

voda

Stejně důležitý jako dostatek potravy je, a to i v mrazivých dnech, přísun vody. Získávání vody ze sněhu je pro ptáky velice náročné. Chceme-li jim pomoci, můžeme jim připravit nezamrzající ptačí napajedlo. Stačí do nádoby s vodou instalovat akvarijní topné tělísko a vodu pravidelně vyměňovat.

Autor je ředitelem Kanceláře ÚVR ČSOP.
Kontakt – e-mail: csop@ecn.cz

Vyhodnocení jarního kola

Letos v květnu se již podruhé uskutečnilo jarní pozorování živočichů vyskytujících se na vašich zahradách. Zapojilo se celkem 284 zahrad, z toho 50 zahrad školních. Polovina zahrad se účastnila již opakovaně, takže bylo možné porovnat letošní výsledky s minulým kolem. Připomínáme, že právě zlepšovat podmínky pro výskyt volně žijících živočichů na vašich zahradách je smyslem této soutěže. Spolehlivě lze však tento trend zjistit až z většího počtu pozorování, případně zlepšení oproti loňsku mohlo být způsobeno mnoha jinými faktory od příznivějšího počasí až po vaši lepší pozornost.

A co že jste na zahradách viděli?

	Počet pozorování	z toho v soutěžním termínu	mimo termín
zahrad	284	236	48
motýli (min. 3 druhy)	198	163	35
čmelák	270	224	46
žába	139	113	26
plaz	172	139	33
kos	279	232	47
vrabec	239	202	37
rehek	157	279	23
vlaštovka nebo jiříčka	184	158	26
sýkora	258	216	42
hrdlíčka zahradní	195	161	34
ježek	103	89	14
myš	190	157	33

Pozor!

Zimní (ptačí) kolo Živé zahrady se koná ve dnech 24.–26. 12. 2005. Školní zahrady soutěží v týdnu od 19. do 23. prosince. Pozorujte na své zahradě: sýkory, kosa, vrabce, havrana, zvonka, strakapouda, červenku, stehlíka, špačka a brhlíka. Více informací na www.zivazahrada.cz

Z naučné stezky

Historie Klánovického lesa (zastávka č. 5)

Ve středověku se v oblasti nynějšího Klánovického lesa (nazývaný též Vidrholec nebo Fidrholec) nacházelo několik vesnic: Hol, Lhota nad Úvalem (v některých pramenech nazývaná Vidrholec), Slavětice a Žák spolu s řadou rybníků, polí a lesů. Po zániku těchto vsí v 16. a 17. století tu vzniká souvislý les, kterým procházela důležitá zemská stezka z Prahy na Moravu (dnešní státní silnice Praha-Kolín).

Po třicetileté válce hledali ve zbytcích opuštěných osad útluk zběhové od vojska a různí zbojníci a lapkové. Lupiči zde v jednu dobu tvořili nebezpečnou družinu Petrovských, jejichž jméno bylo převzato k pohádce Zvířátka a Petrovští.

Pověst o zvonech ze Žáku (zastávka č. 4)

Jednou se k Praze blížilo velké nepřátelské vojsko, které cestou plenilo vše, co jim přišlo do cesty. Obyvatelé vesnice Žák se chystali uprchnout před vojskem do hustých lesů v Posázaví. Problém však byl, co s drahocennými zvony, jak je zachránit, aby z nich nepřítel neuil děla. Rychtář a konšelé zvony sundali a hodili je do rybníka, který omýval zeď zvonice. Druhý den přitáhlo k Žáku nepřátelské vojsko a obec vypálilo, zvony však nenašlo.

Dlouhé roky kruté války rozehnaly obyvatele Žáku po celé zemi, kde postupně podlehl nemocem a útrapám. Po válce se na Žák už nikdo nevrátil, zbytky vesnice přikryl les a zvony odpočívaly v hlubině. Až jednou přiklekla jakási žena v těchto místech ke strouze, aby si vymáchala šátek. Ten se však o něco pod hladinou zachytil a stáhl ženu do hlubiny. Ženu už nezachránili, ale byly tak objeveny prastaré zvony ze Žáku.

Jedná se však pouze o pověst, protože ve vesnici Žák nikdy žádný kostel nebyl.

Naučná stezka Klánovickým lesem

Klánovický les je součástí přírodního parku Klánovice – Čihadla a nachází se v něm přírodní rezervace Cyrilov a Klánovický les.

V péči dětí...

Naučná stezka vznikla v rámci činnosti základní organizace Českého svazu ochránců přírody Stopa Klánovice a její-

Klánovický les leží v nejvýchodnější části Prahy při železniční trati na Kolín a Pardubice. Je největším lesním celkem na území Prahy.

TEXT A FOTO PETR MACHÁČ

ho dětského turistického oddílu MOP Stopa. O údržbu a úklid stezky se starají děti z oddílu a jejich vedoucí.

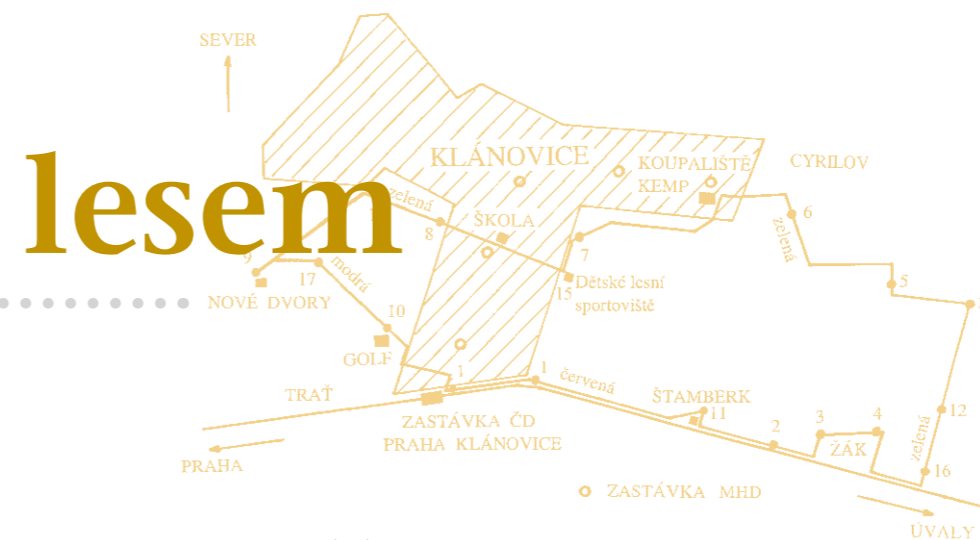
Nápad na vybudování naučné stezky Klánovickým lesem vznikl v roce 1993. V následujícím roce jsme začali navštěvovat knihovny, pátrat po materiálech a dávat dohromady texty pro prvních 10 zastávek. V roce 1995 byla stezka zrealizována. V dalších letech bylo doplňováno vybavení stezky a přidávány další zastávky až do současného počtu 17.

Kudy, kudy, kudy cestička...

Naučná stezka je okružní – začíná i končí u železniční zastávky Praha – Klánovice.

Trasa stezky vede převážně po stávajících turistických značkách – po červené značce od nádraží podél tratě až na rozcestí zvané Na dubině, dále po zelené značce přes Klánovice na Nové Dvory a po modré značce zpět ke klánovickému nádraží. Z turistických značek stezka uhýbá dvakrát – poprvé v místech zaniklé vsi Žák, kde je možné vidět středověkou, kameny roubenou studnu, zbytky základů stavení a hráz dávno vypuštěného rybníka se stejným jménem, a po druhé na kraji Klánovic, kde je vybudováno dětské sportoviště. Celková délka trasy je 12,5 km.

Naučnou stezku doporučujeme procházet v popsaném směru, protože je

v tomto směru značena jednak směrovými tabulkami, jednak jednosměrným značným obou odboček. Pro značení odboček jsou použity značky se šikmým zeleným pruhem na bílém podkladu.

Prostřednictvím textů na tabulích jednotlivých zastávek seznamuje naučná stezka návštěvníky Klánovického lesa s jeho faunou a flórou, s ochranou přírody, s historií zaniklých středověkých osad Žák, Hol, Lhota a Slavětice i s historií dnešních Klánovic a s jejich zakladatelem Václavem Klánem. Čtyři zastávky popisují historii okolních obcí – Šestajovic, Jíren, Újezdu nad Lesy a Úval. Zastávka č. 1 s úvodním textem naučné stezky je umístěna v terénu dvakrát – na začátku trasy naučné stezky (na trafostanici

na otočce autobusů u nádraží) a dále po cca 750 m v lese za posledními klánovickými domy u železniční trati. Obdobný text je též na zastávce č. 15 u dětského sportoviště. Zastávky nejsou v terénu číslovány popořadě, nýbrž tak, jak byly postupně doplňovány.

Přijďte pobejt

Při procházení naučnou stezkou Klánovickým lesem můžete využít k odpočinku i k zábavě její vybavení. Na všech zastávkách jsou umístěny lavičky a na třech zastávkách (č. 4, 5 a 9) celé sezení (dvě lavičky a stůl). Na zastávce č. 9 naleznete vaše děti houpačku. Na zastávce č. 15 u asfaltové lesní silnice směrem k bývalému vojenskému objektu je vybudováno lesní dětské sportoviště, kde naleznete dvě kompletní sezení, tři různé houpačky a další sportovní prvky.

Závěrem chceme poděkovat panu Michalovi Voráčkoví, který prostřednictvím Nadace pro obnovu a rozvoj věnoval rozhodující část prostředků pro vznik naší naučné stezky a financuje její opravy a údržbu. ☺

Autor je předsedou ZO ČSOP Stopa Klánovice.
Kontakt – tel.: 281 962 226,
e-mail: petr.machac@stopa-csop.cz

Texty jednotlivých zastávek naučné stezky jsou popsány v průvodci, který lze získat u autora článku. Naleznete je též na internetových stránkách www.stopa-csop.cz

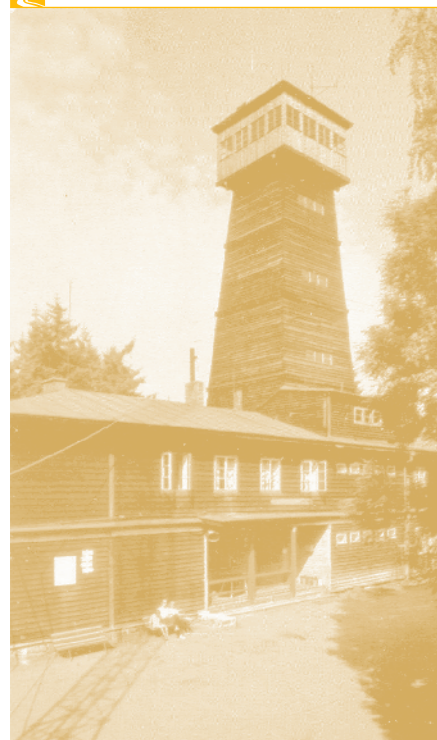

Naučné stezky na webu

O řadě naučných stezek najdete informace na stránkách jejich provozovatelů, některé naučné stezky mají i své vlastní stránky. Základní informace (často však bez jakýchkoli konkrétních podrobností – kilometrůž, začátek, konec, zaměření) bývají též na různých regionálních turistických serverech. Zde představujeme několik stránek s ucelenějšími přehledy naučných stezek na úrovni krajů či celé republiky. Nejsou zde servery navzájem obsahově odvozené. Objevíme-li časem další (či upozorníte-li nás na ně), můžeme přistě pokračovat...

- <http://mujweb.atlas.cz/www/brno-info/ns-index.htm> – webový rozcestník – odkazy na více jak 80 prezentací jednotlivých naučných stezek na webu
- <http://www.klub.turistu.cz> > příroda a její ochrana > naučné stezky – obsáhlý, avšak poněkud nepřehledný seznam naučných stezek v České republice, informace o jednotlivých stezkách v různém rozsahu
- <http://www.stezka.cz> – pravděpodobně nejúplnější (nikoli však úplný) seznam naučných stezek v České republice s možností vyhledávání podle regionů i obsahového zaměření – základní charakteristiky a u některých i stručný popis.
- <http://www.stezky.info> – skvělé soukromé stránky o naučných stezkách v Praze a Středních Čechách, v mezích možností kompletní (včetně stezek již zaniklých), s úplnými texty jednotlivých zastávek a bohatou fotodokumentací.
- <http://www.prazskestezky.cz> – „oficiální“ (avšak nikoli kompletní) stránky naučných stezek v Praze s kompletními texty jednotlivých zastávek včetně grafiky.
- <http://www.mestocheb.cz> > turistické infocentrum > Klub českých turistů > TTO Naučné stezky – základní informace o naučných stezkách v Karlovarském kraji (jako součást podmínek k plnění tematického turistického odznaku)
- <http://kctplzen.webpark.cz> > naučné stezky – přehled a základní parametry naučných stezek v Plzeňském kraji (několik stezek zpracováno podrobněji)
- <http://www.kr-olomoucky.cz> > životní prostředí a zemědělství > ochrana přírody > naučné stezky – podrobné informace o jednotlivých naučných stezkách Olomouckého kraje v pdf formátu.

Jan Moravec

Původní rozhledna stála na Korábu půl století

Rozhledna na Korábu

Koráb leží na Domažlicku, ve výšce 773 m n.m.

samém vrcholu Korábu a v červnu 1938 se začalo se stavbou rozhledny. Slavnostní otevření 23 metrů vysoké dřevěné rozhledny se konalo za účasti tisíců nadšených lidí 7. srpna 1938. Součástí věže byla dřevěná chata s hostinskou místností. Zimní radovánky a sporty vždy lákaly na Koráb velký počet lidí, kteří možnost občerstvení v chatě s nadšením přivítali.

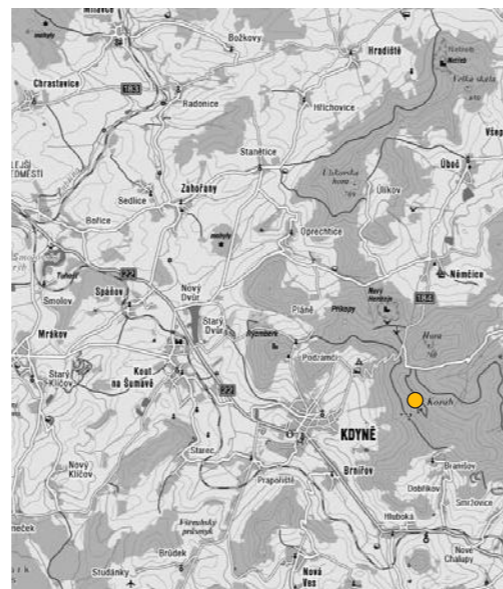
V roce 1948 byla odkrytá konstrukce věže pobita prkny a návštěvníci tak byli ochráněni od vnějších povětrnostních vlivů. Takto rozhledna sloužila veřejnosti až do poloviny 80. let minulého století, kdy byla odstraněna a chata renovována. Nová věž, jejíž ocelovou trojbokou konstrukci navrhl ing. arch. Jaroslav Egert, byla postavena v letech. 1986–1992.

Na pomezí Šumavy a Českého lesa

Věž nové rozhledny je zhotovena z ocelových trubek, 144 stupňů točitého schodiště je opláštěno plechem. Z trojboké vyhlídkové gondoly jež je 30 m nad zemí je nádherný pohled na pás Šumavy, Českého lesa s Čerchovem, neopakovatelný je pohled na západ slunce v letních měsících. Pod vámi se otevře pohled na Kdyni

Další rozhledny zapojené do programu Zelená karta

- Cvilín u Krnova
- Chlum u Hradce Králové
- Hýlačka u Tábora
- Mackova hora u Nového Strašecí
- Svatý Kopeček u Olomouce (součást ZOO Olomouc – viz KND podzim 2003)
- Tobiášův vrch u Jesenice na Rakovnicku

a přilehlé obce, Domažlice, zříceninu hradu Rýzmberek, Všerubský průsmyk s „bránou“ k našim německým sousedům a další zajímavá místa. Vrchol věže, kde

Bližší informace

Chata i rozhledna je otevřena po celý rok 10–22 hodin. Vstupné na rozhlednu 15,-/10,- Kč, pro členy ČSOP v rámci programu Zelená karta 9,-/6,- Kč.

Kontakt: 379 732 859, 606 160 733, korabukdyni@centrum.cz

je nainstalovaná technika radiokomunikací, dosahuje výšky 50 m.

Koráb je přístupný po několika dobře značených turistických cestách, po asfaltové komunikaci se pohodlně dostanete až před samotnou chatu s rozhlednou. Původní chata turistů, která nyní patří pod správu města Kdyně, nabízí kromě možnosti občerstvení v restauraci i ubytování v útulných pokojích. ☺

Převzato se souhlasem MÚ Kdyně z propagačních materiálů rozhledny

Vás seznámily Tatry, nebo jste již přišli do Tater společně?

JP: Seznámily nás Tatry. Libuše tam žila a pracovala v Tatranském múzeu v Popradě. Já se zabýval hydrologií Tater. Ze začátku tedy jen okrajově, protože byly důležitější úkoly. TANAP měl tenkrát jednu velice dobrou zásadu. Dělal pravidelná školení pro své strážce. Vždycky požádal nějaké odborníky, aby jim řekli, co a proč je nutné v jejich revíru chránit. Na jednom takovém školení jsme se seznámili. Já ale tehdy ještě bydlel v Bratislavě...

LP: ...místo koberce jsme měli v chodbě 339 kilometrů kolejnic...

JP: ...až po dvou letech, v padesátém osmém po velké povodni, začal ředitel TANAPu uvažovat, že tu vodu tam mají trošku zanedbanou, tak jsem dostal nabídku pracovat ve Výzkumné stanici TANAPu.

Výzkumná stanice je součástí Správy národního parku?

JP: Ano, to bylo podle zákona, že při Správě národního parku bude výzkumná stanice. Ta zajišťovala poradenskou činnost pro Správu TANAPu, řešila různé problémy. Třeba ekologii kamzíka nebo druhovou skladbu pro zalesňování. Na mě obvykle vznášely dotazy, jak co kde regulovat, jak vysoko mají být můstky, aby je povodeň nevzala, a nebo jak zabezpečit vodu pro nově postavenou hájovnu. Ale často jsme si museli ty úkoly sami hledat.

Jedním z takových úkolů bylo mapování tatranských jezer?

JP: Ano. Jezera, to byl takový úkol, který jsem si našel. Tedy v dobrém slova smyslu – člověk musel upozornit na úlohy, které bylo třeba řešit. Staré údaje o jezerech, které existovaly, byly špatné. Tehdejší metodika taky. Musel jsem tedy najít člověka, geodeta, který by byl schopný v první řadě říct, jak na to. Tenkrát jsem měl štěstí, přemluvil jsem profesora Gála, který byl ochotný ještě se dvěma svými asistenty na tom dělat. Mapovalo se po čtyři roky.

O Tatranských jezerech a květinách

S JIŘÍM A LIBUŠÍ PACLOVÝMI

S manžely Paclovými jsme se sice sešli v jejich bytě v Červené Řečici, řeč se však točila kolem jejich celoživotní společné lásky – Vysokých Tater.

TEXT JAN MORAVEC

Jak se provádí takové mapování?

JP: Fotogrametricky jsme měřili plochu a ultrazvukem hloubku. A pak bylo třeba to celé vyhodnotit, těch asi 200 dvojic snímků, a zakreslit do map.

K čemu je dobré znát přesné rozměry jednotlivých jezer?

JP: Samozřejmě první věcí je, že bychom měli důkladně poznat krajinu, kterou chceme chránit. Pokud někde chceme uvádět nějaké údaje, tak musí být přesné. Vždyť se ani přesně nevědělo, které jezero je největší, které je nejhlubší a které leží nejvýš. Ta jezera sice nemají velký hydrologický význam pro snížení povodní, ale je to významný prvek té krajiny, je to vlastně pozůstatek z doby ledové. Přesné údaje mohly napovědět o ohrožení některých jezer a o způsobech, jak jim pomoci. Takovým typickým příkladem bylo Skalnaté pleso, které z nějakých příčin začalo vysychat. Jedni tvrdí, že to bylo způsobeno stavbou lanovky, druzí to považují za přirozený proces – prostě si to jezero promylo na dně cesty morénou. Samozřejmě takové návrhy jako zabetonovat to nepřicházeli v národním parku do úvahy. Zkoušelo se všelicos. Pouštěla se tam škvára a podobně. Co přesně pomohlo nelze dokázat, ale delší dobu po tom, co se tam ta škvára dávala (i když to byl taky trochu nepři-

rozený zásah, že) každopádně došlo k ucpání těch porů.

A kolik e tedy v Tatrách jezer?

JP: Ve slovenské části hor 131. Včetně Západních Tater.

Vy jste se pro změnu zabývala vegetací subniválního stupně. Co to je?

LP: Je to vegetační stupeň nad hranici 2300 metrů nadmořské výšky. Nad touto hranicí se v Tatrách vyskytuje každoročně občasná sněhová pokrývka i v letních měsících. A vegetace se těmto podmínkám musela přizpůsobit. Musí vydržet, když například v nejnepříjemnějším létě přijde ochlazení, napadne sníh a ona je dva týdny pod sněhem. Doslova to znamená vegetační stupeň „pod sněžnou čárou“. Tu ovšem Tatry nemají, klimatická čára trvalé sněhové pokrývky se pro Vysoká Tatry odhaduje mezi nadmořskou výškou 2700 až 2800 metrů.

FOTO: B. MIKOVÁ

Vy máte na kontě také nějaké objevy nových druhů...

LP: To je nepodstatné! Samozřejmě člověk má radost, když něco nového objeví, ale není to podstatné. Nám šlo hlavně o to, abychom, jak manžel říkal, zmapovali, zdokumentovali ty nejvzácnější přírodní jevy. Já jsem vycházela z toho, že když jsem v Tatrách, tak je třeba studovat především to, co je v Tatrách jedinečné. A to jsou právě ty špičky. Když si to tak představíte – mezi rozsáhlými ledovci Alp na jihu Evropy a ledovci Skandinávie na severu trčí jenom ostrůvek Tater. Toto nemají Karpaty nikde jinde. A proto tu máme vegetaci, jaká je v Alpách ve

čtyřech tisících metrech a nebo jaká je třeba v Grónsku. Naším úkolem bylo zjistit, co musíme opatrovat, co tu máme nejvzácnějšího.

Co je ve Vysokých Tatrách nejvzácnější?

LP: Jsou to glaciální relikty – rostliny, které se k nám rozšířily v době ledové a které se zde udržely. Například v nejvyšších polohách Tater rostou, kvetou a jsou plodné dva druhy, které mají nejsevernější stanoviště až v Grónsku – lomikámen vstřícnolistý a silenka bezlodyžná. Relikt ní stanoviště je nutno zachovat stejně, jako třeba zachováváme staré dokumenty. Relikt ní stanoviště je dokumentem toho,

kam až sahal ledovec. A potom endemity. Tatro jsou na endemity úžasně bohaté. Především na západokarpatské endemity.

Jsou nějaké čistě tatranské endemity?

LP: Samozřejmě, ale není jich mnoho. Například lžičník tatranský a nebo pryskyřník vysokotatranský. To je právě ta rostlina, kterou jsem objevila, jak jste se ptal. Ten vznikl z obyčejného běžně známého pryskyřníku prudkého, který roste v podhůří Tater. Když byl pastvou zavlčen do vyšších poloh, musel se jim přizpůsobit. Čili má silnější kořeny, aby ho voda nespálchla, jelikož roste na kraji horských potoků a jezer. Listy mají pochvu, která celý pupen zakrývá a chrání jej před zimou, před ledovou vodou. Má hodně chlupů. Zase ochrana. Jeho nažka má velký háček, aby se mohla zachytit, aby neuplavala. A tak bych mohla pokračovat.

Pokračujete v tatranských výzkumech i v současnosti?

LP: Já momentálně pracuji na záchraně flóry Lomnického štítu. Tam byla hodně zničená vegetace v důsledku stavby lanovky, ale co je horší, trvale se tam dostavuje, přestavuje, trvale tam bydlí lidé a je tam spousta návštěvníků z lanovky... Na Lomnickém štítu máme zodpovědnost za celý Karpatský oblouk, vždyť je to třetí nejvyšší vrchol Karpat (pokud považujeme za samostatný vrchol i Gerlachovskou

vežu, což si myslím zaslouží). Od roku 2000 jsem byla nahoře každým rokem několikrát. Teď jsem tam byla víc jak týden.

JP: Správa TANAPu, přesněji řečeno Správa státních lesů Tatranského národního parku, má zájem o naši práci. Finance mají sice omezené, ale snaží se vyjít vstříc alespoň takovým způsobem, že třeba zajistí zdarma lanovku. To není málo, když zpáteční lístek na Lomnický štít stojí dneska 900 korun...

LP: Pracujeme také na tom, aby každý vzácný druh měl svého patrona. Sledování endemitů a reliktní totiž dosud není zabezpečeno. Je zapotřebí, aby byli lidé, kteří by o tom druhu měli pravidelnou evidenci, aby věděli, kdy kdo tu lokalitu navštívil, jestli je populace větší nebo menší. Myslím, že by to byla vhodná náplň pro členy Slovenského svazu ochránců přírody.

Vy jste v kontaktu se Slovenským svazem ochránců přírody a krajiny?

LP: Já jsem členkou tatranské skupiny Svazu. Ten má bohatý program. Údržbu chodníků, sjezdovek, čištění... Hodně práce udělal právě na Lomnickém štítě. Na jeho severní straně bylo nejvýše položené „smetisko v Karpatoch“. Tuny odpadu, od vysloužilých vědeckých přístrojů až po stavební suť. Členové Svazu ho uklidili. Dopravu zajistilo Ředitelství Tatranských lanových drah, také zaplatilo tu brigádu. Byla to těžká práce, je to vlastně horolezecký terén. Mimochodem – právě tím, že tam byl ten stavební materiál, tak došlo k obohacení půdy o vápník a k divokému rozmnožení některých druhů rostlin. Třeba ten lžičník tatranský. V šedesátém devátém roce jsem našla jednu jedinou malou listovou růžici. A teď ho tam jsou tisíce. Když rozkvetne, je to jako když napadne sníh. Je to sice tatranský endemit, ale tady působí expanzivně a ohrožuje řadu jiných vzácných druhů. V loňském roce jsme založili speciální skupinu Saxifraga při Slovenském svazu ochránců přírody a krajiny v Tatrách, která teď bude pomáhat Lomnický štít chránit, bude jeho patronem. Jsou v ní jak pracovníci z observatoří na Lomnickém štítu, tak i odborníci z akademie věd. ☒

Nové právní předpisy na úseku ochrany přírody České republiky

TEXT MILAN DAMOHORSKÝ

V našem seriálu příspěvků o právu ve službách ochrany životního prostředí a přírody se pravidelně zabýváme novými právními předpisy.

Podívejme se proto společně na poslední legislativní vývoj. Poslední půrok byl, resp. stále ještě je, významným z hlediska dalšího vývoje českého práva životního prostředí. V uvedeném období byly zejména novelizovány (větším či menším způsobem) již delší dobu existující zákony, jako např. zákon o ochraně ovzduší (385/2005 Sb.), horní zákon (386/2005 Sb.), zákon o chemických látkách a chemických přípravcích (345/2005 Sb.) a zákon o nakládání s geneticky modifikovanými organismy a genetickými produkty (346/2005 Sb.).

Mezi nové velké zákony patří zejména zákon č. 695/2004 Sb., o podmínkách obchodování povolenkami na emise skleníkových plynů a o změně některých zákonů. Jde vlastně o normu, která do podmínek České republiky transponuje nejen předpisy ohledně ochrany klimatického systému Země, plynoucí z norem Evropské unie, ale i závazky vyplývající pro nás z tzv. Kjótského protokolu k Úmluvě o klimatické změně, který v únoru roku 2005 vstoupil v platnost. Zákon upravuje přidělování a obchodování s povolenkami na emise tzv. skleníkových plynů (oxid uhličitý, metan atd.). Upravuje se v něm nejen tzv. národní alokační plán, ale i registr obchodování s těmito povolenkami. Na základě konečného rozhodnutí Evropské komise mohou emitující subjekty v ČR v roce 2005 vypustit 97,6 milionů tun skleníkových plynů. Pokud však ušetří, mohou s těmito povolenkami dále obchodovat, a to nejen mezi sebou, ale i se subjekty z ostatních zemí EU. Na tento zákon nepřímo navazuje i zákon č. 180/2005 Sb., o podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie a o změně některých zákonů (zákon o podpoře využívání obnovitelných zdrojů), který leží na

pomezí mezi právem environmentálním a energetickým. Zavádí mimo jiné tzv. zelené bonusy pro tuto energii. Jde proto o významný počín k trvalé udržitelnosti a ve snaze o dosažení 8% podílu výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů v roce 2010.

Další rozšíření, resp. mnohdy přehlášení či změny ochranných podmínek, doznalo i několik maloplošných zvláště chráněných území, a to konkrétně Národní přírodní rezervace Krumlovsko – rokytenské slepence (vyhláška MŽP č. 183/2005 Sb.), Národní přírodní památka Letiště Letňany (vyhláška MŽP č. 184/2005 Sb.), zřízená k ochraně jedné z posledních velkých kolonií sysla obecného u nás, nebo národní přírodní památky Kalendář věků (vyhláška MŽP č. 146/2005 Sb.). Změněny byly i podmínky ochrany Národní přírodní památky Hojná voda (vyhláška MŽP 185//2005 Sb.) a Národní přírodní památky Zbrašovské aragonitové jeskyně (vyhláška MŽP č. 165/2005 Sb.). Velmi důležitým předpisem je však zejména vyhláška MŽP č. 166/2005 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o ochraně přírody a krajiny v souvislosti s vytvářením soustavy NATURA 2000.

V zákoně č. 387/2005 Sb., kterým se mění zákon o obchodu s reprodukčním materiálem lesních dřevin, je obsažena také novela zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, která s účinností od 1. listopadu 2005 zřizuje sídlo správy nové Chráněné krajinné oblasti Český les (vyhlášené od 1. 8. 2005 nařízením vlády č. 70/2005 Sb.) v obci Přimda.

V legislativním procesu je i návrh zcela nového stavebního zákona. Není vyloučeno, že již v příštích Krásách našeho domova tak budeme moci informovat o jeho přijetí. Jedná se o normu z hlediska ochrany přírody, krajiny i životního prostředí naprosto klíčovou, takže na její konečné podobě bude jistě velmi záležet.

Autor je proděkanem Právnické fakulty UK v Praze. Kontakt – tel.: 221 005 370, e-mail: damohors@prf.cuni.cz.

FOTO: IAS KOUBEK

RNDr. Jiří Pacl, Ph.D.

hydrolog, v letech 1959–1965 pracoval ve Výzkumné stanici TANAPu, byl členem Poradního sboru TANAPu. Mimo jiné autorem Atlasu tatranských jezer (v tisku).

RNDr. Libuše Paclová

botanička, 1950–1966 v Tatranském muzeu. Zabývá se zejména vegetací subniválního stupně.

Za práci pro TANAP obdrželi oba „Uznání ministra životního prostředí Slovenskej republiky (Jiří Pacl 1996, Libuše Paclová 1998). Dodnes se podílejí na výzkumech Vysokých Tater, pravidelně publikují v časopise Tatra a ve Studiích TANAPu (dříve Sborníky prací o Tatranském národním parku). Manželé Paclovi jsou individuálními členy ČSOP.

Na Turoldu roste geopark

Mikulovští ochranáři v současné době připravují unikátní expozici hornin z celé Moravy.

S přispěním Moravských naftových dolů, a. s., a díky dotaci Jihomoravského kraje vyroste na dně turolského lomu „geopark“, který tak naváže na dnes již vybudovanou naučnou stezku. Pokud tedy při návštěvě jeskyně Na Turoldu narazíte na jeřáb či tatrovku s kamením, neděste se. To pouze přivezly a nebo právě instalují bloky žuly, čediče či vápence z Jeseníku, Vysociny nebo třeba jen z Janičova vrchu, posledního loni uzavřeného lomu na Pálavě. Na valu, který byl uměle vytvořen při rekultivaci lomu, bude stát osmnáct bloků hornin, které budou roztríděné podle způsobu vzniku. Celý geopark se nebude tedy zabývat regionální geologií, jak je u podobných venkovních expozic zvykem, ale bude se snažit nejširší veřejnosti přiblížit základy vzniku hornin.

Pokud se chcete o chystaném projektu dozvědět více, kontaktujte Centrum ekologické výchovy Pálava, budova Správy CHKO Pálava, Náměstí 32, Mikulov. ☎

Martin Kříž, ČSOP CEV Pálava
(cev@palava.cz)

Vycházkové trasy okolím Nasavrck

Tak se jmenuje grant, který jsme podali v loňském roce na referát životního prostředí Pardubického kraje.

Základní myšlenkou projektu bylo přiblížit dětem ze ZŠ Nasavrky zajímavá místa v okolí Nasavrck a upozornit na jejich historickou, přírodní a kulturní hodnotu. Celkem bylo vybráno devět vycházkových tras, které se liší délkou, tématem a náročností. Cílem díla je, aby děti po ukončení devítileté školní docházky „trochu“ to svoje okolí bydliště poznaly. Metodický průvodce obsahuje volné listy, které jsou zalaminovány a které obsahují základní informace o místech, kudy trasa vede. Na vyznačených zastávkách plní děti různé úkoly,

hrají hry apod. K tomu jim slouží tzv. pracovní listy, které dostane každé dítě s sebou a které bude v průběhu vycházky doplňovat.

Předání průvodce základní škole v Nasavrckách proběhlo 2. 2. 2005. A protože jsme usoudili, že by bylo škoda, aby sloužil jen pro místní školu, byl jeden výtisk průvodce vycházkových tras předán i informačnímu centru v Nasavrckách. Bude tak moci posloužit i dalším návštěvníkům regionu (školní výlety apod.). Věřím, že metodický průvodce najde své uplatnění a vzbudí zájem dětí o věci, které nás obklopují, aby nezůstaly lhostejné k problémům naší přírody a svému okolí. Největší odměnou autorům bude vyprávění dětí doma o tom, co na těchto vycházkách viděly a co zajímavého se dozvěděly. ☎

Milan Morch, ZO ČSOP Nasavrky
(převzato z www.sweb.cz/csop.nasavrky)

Živá voda v Blahutovicích

Blahutovická živá voda – tak se jmenuje akce, která se již počtvrté uskutečnila v areálu bývalého kláštera v Blahutovicích.

Organizátoři, Občanské sdružení Bayerův odkaz, Ekocentrum – regionální sdružení ČSOP Novojičínska a ZO ČSOP Jeseník nad Odrou, chtěli akci připomenout, že bývalý Klášter Boží prozřetelnosti vstal z mrtvých a chystá se na lepší budoucnost. Na nádvoří kláštera, v němž je dnes Komunitní centrum, se shromáždila asi stovka lidí, která si s chutí vyslechla vystoupení romské skupiny Cikne čhave (Malé děti). Ta zahrála klasické romské písně i modernější muziku. Všichni přichodí se zároveň mohli seznámit s projektem „Společně budíme starý dům“ (projekt obnovy kláštera), který chce sdružení začít realizovat už v letošním roce.

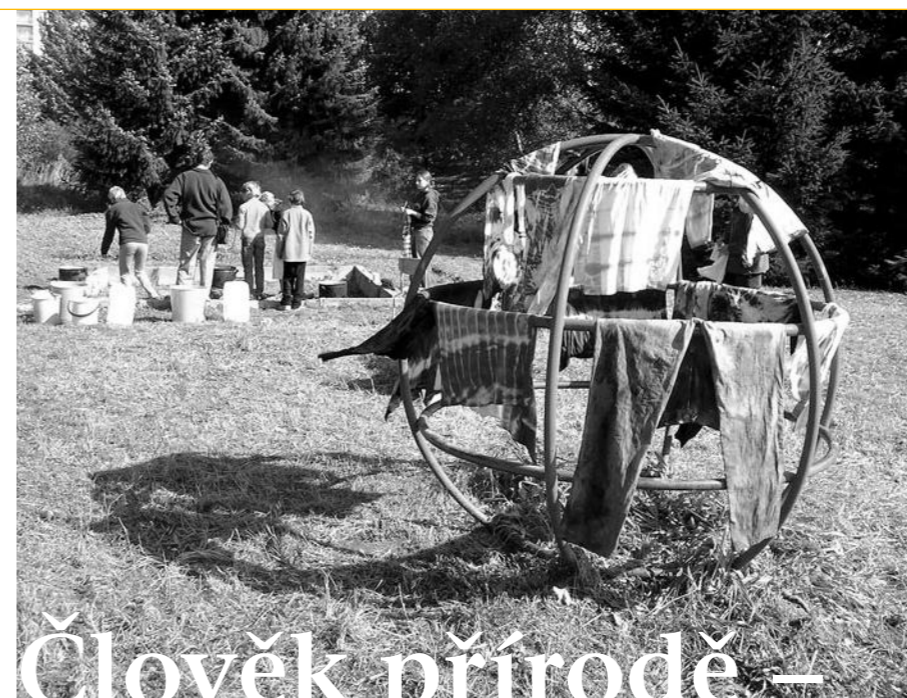
Občanské sdružení Bayerův odkaz (pojmenované z úcty k člověku, který ce-

lý svůj majetek po své smrti daroval na veřejně prospěšné účely – řád totiž v obci i okolí podporoval a vykonával řadu dobročinných aktivit) bylo založeno roku 2000. Dnes má kolem dvacítky členů fyzických osob a jednoho člena kolektivního – ZO ČSOP Jeseník nad Odrou. Jsou mezi nimi děti z oddílu MOP ČSOP, architekt, zdravotní sestra, stolař a místní zastupitel, stavař i důchodce. Všechny spojuje zájem uchovat budovu kláštera, která patří k místnímu kulturnímu dědictví komunity, budoucím generacím a naplnit tento prostor aktivitami prospěšnými nejen místním lidem a členům, ale i širšímu okolí.

Bližší informace můžete získat telefonem 556 752 030, 603 845 216 či na e-mailu info@rcmsk.cz. ☎

Převzato z týdeníku Region (upraveno)

Člověk přírodě – příroda člověku

Na přelomu září a října uspořádala ZO ČSOP Armillaria v Liberci pravidelné setkání se školami, ale i s příznivci a dlouhodobými spolupracovníky. Pestrý program byl tentokrát zaměřen na dvě hlavní témata – odpady a stromy.

Proč odpady? Protože Armillaria již 9 let organizuje projekt na sběr i zpracování všech recyklovatelných materiálů z domovních odpadů, a to zejména se základními a mateřskými školami okresu Liberec, ale v posledních letech i s veřejností a středními školami v některých obcích regionu. Akce byla odměnou dětem i učitelům za jejich bezplatnou celoroční práci. Děti si zde mohly v tvůrčích dílnách vyrobit spoustu dárek z přírodních materiálů pro své blízké nebo vysoutěžit praktické odměny. Za 13 let projektu (před Armillárií ho organizoval DDM Větrník a Jan Zeman) již sesbíraly a recyklovaly více než 546 tun PET lahví, baterií, nápojových kartonů, hliníku, ale třeba i LDPE fólií nebo kelímků od jogurtů.

Proč stromy? Chtěli jsme připomenout dřevo jako přírodní materiál v protikladu k sice recyklovatelným, ale energeticky náročnějším plastům, jejichž široké použití velmi urychluje hrozbu vyčerpání zásob ropy. A samozřejmě i krásu a letitost

stromů a parků v našem okolí. Toto bylo předmětem několika workshopů, výstav „Parky pro lidi v Euroregionu Nisa“ i dvou z řady přednášek – „Ovocné stromy v krajině – dědictví našich dědů a babiček“ a „Člověk a strom v retrospektivě času“, která umožnila zúčastněným popřemýšlet o paralelách, rozdílech a vzájemné závislosti mezi těmito dvěma organismy v čase i prostoru. Akce se konala v rámci projektu „Dřevo 2005“, podporovaného Lesy České republiky,

Po celé dva dny se příjemně bavilo nejen více než 300 účastníků akce, ale i všichni organizátoři. ☎

Květa Morávková, ZO ČSOP Armillaria
(kморavkova@volny.cz)

Ovocnářský seminář

Ve dnech 22.–24. září 2005 proběhl ve Veselí nad Moravou seminář „Metodické přístupy a aspekty záchran genofondu ovocných dřevin“.

Akce, kterou zorganizovala ZO ČSOP Bílé Karpaty ve spolupráci se Zahradnickou fakultou Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Lednici na Moravě, měla účastníkům přiblížit problematiku záchran starých a krajových odrůd ovoce obecně a zároveň dosavadní výsledky práce, která probíhá v regionu Bílých Karpat již řadu let a od roku 2003 pokračuje v rámci projektu „Věda a výzkum“.

Seminář byl určen zejména zájemcům z řad pracovníků krajských úřadů, správ chráněných krajinných oblastí a národních parků, kterých se nakonec sešlo téměř čtyřicet.

Program byl rozdělen do několika bloků. První z nich informoval přímo o realizaci pilotního projektu Vědy a výzkumu. Jiný pohled na danou problematiku nabídl blok „Ekologický a krajinářský význam ovocných dřevin“. Přínosem byl příspěvek Evy Jetmarové z bloku „Legislativa“, která podrobně pohovořila o zákonech, se kterými se lze při podobných projektech setkat. O možnostech financování záchran starých ovocných odrůd informovali zástupci Státního fondu životního prostředí a Ministerstva životního prostředí. Prostor využili také někteří účastníci semináře a seznámili ostatní s obnovou sadů, která probíhá v různých částech České republiky. Prof. Řezníček připravil pro přítomné reprezentativní výstavku krajových odrůd, která byla v pátek večer přítomnými řádně zdegustována. Svůj příspěvek přednesli i hosté ze švýcarské nadace SAVE, která se starým odrůdám dlouhodobě věnuje a soustřeďuje informace o projektech z celé Evropy. Program byl zakončen exkurzí do genofondového sadu ovocných dřevin ve Velké nad Veličkou. ☎

Hana Poková, ZO ČSOP Bílé Karpaty
(csop@bilekarpaty.cz)

Stalo se ...

Duben 2005

- Na Toulcově dvoře v Praze se sešli zástupci pozemkových spolků na svém každoročním Výročním shromáždění. Diskutovali o novinkách v legislativě, o interpretaci přírodního a kulturního dědictví veřejnosti, o různých možnostech získávání finančních prostředků, ale především navázali nové kontakty a vzájemně si vyměnili své zkušenosti. V rámci rekapitulace uplynulého roku bylo mimo jiné konstatováno, že bylo částkou 1 151 300,- Kč podpořeno 29 pilotních a rozvojových projektů pozemkových spolků v celkové hodnotě 3 163 506,50 Kč a že v současné době působí v České republice 41 akreditovaných pozemkových spolků. Celou zprávu naleznete na www.csop.cz/pozemkovospolky.

Ocenění Příroda děkuje

Pan Ing. Dětmar Jäger je dlouholetým členem ZO ČSOP Cheb. Díky jeho osobnímu přístupu a obětavosti vychovala tato ZO mnoho mladých ochránců přírody i vynikajících ornitologů.

Má hlavní zásluhu na spolupráci této ZO s Bund Naturschutz Vunsiedel ze SRN a s orgány ochrany přírody, např. při programu na ochranu perlorodky říční.

Pan Dr. Ing. Eugen Král, CSc, je přes 20 let předsedou ZO ČSOP Trutnov.

Podílel se na zalesnění stovek hektarů holin, přenosech chráněných rostlin, ochraně břehových porostů.

Bohatá je jeho přednášková a publikační činnost. Jeho přednášky, kterých se uskutečnilo na stovky, byly zaměřeny především na ochranu přírody, zlepšení životního prostředí a optimální úpravu krajiny.

Ing. Jägerovi předal vyznamenání předseda ČSOP Pavel Pešout na setkání členů ČSOP Chebska, které se konalo na Komorní hůrce u příležitosti 25 let existence ČSOP na Chebsku, Dr. Královi pak s místopředsedou ČSOP Erikem Geussem a ředitelem kanceláře ÚVR ČSOP Petrem Stýblem při společném posezení v Praze.

Květen 2005

- Národní kolo Ekologické olympiády proběhlo ve Spáleném Poříčí. Vítězem se stalo Gymnázium Mikulášské náměstí v Plzni. Více o Ekologické olympiádě i letošním finále naleznete na str. 14 či na www.smp.cz.
- Český svaz ochránců přírody a Sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina získaly společně od Ministerstva životního prostředí ČR tříletou zakázku na provozování Národní sítě středisek ekologické výchovy. V čele společného programu stojí řídicí výbor složený ze tří zástupců ČSOP (místopředseda ČSOP Erik Geuss, předseda ekologické výchovy ČSOP Jan Eichler a ředitel kanceláře ČSOP Petr Stýblo), třech zástupců Pavučiny (předseda sdružení Josef Zetěk, ředitelka kanceláře Pavučiny Lenka Daňková a ředitelka Domu ekologické výchovy Lipka Hana Korvasová) a jednoho zástupce MŽP (Miroslav Novák). Bližší informace o projektu naleznete na www.narodnisit.cz.

Červen 2005

- V areálu nově zrekonstruovaného Ekocentra Chaloupky jednala Ústřední výkonná rada ČSOP. Mimo jiné se zabývala personálními otázkami (Ivoše Machara ze ZO ČSOP Pomoraví jmenovala zástupcem ČSOP v Monitorovacím výboru Operačního programu Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství, Daniela Křenka ze ZO ČSOP Orchidea Valašsko odborným garantem programu Ptáci zemědělské krajiny a Václava Izáka ze ZO ČSOP Pozemkový spolek Hády novým šéfem Komise zahraničních věcí ČSOP) a schválila drobné úpravy ve Směrnici pro pozemkové spolky (upřesnění podmínek certifikace cenných pozemků, zvýšení důrazu na dodržování etického kodexu při akreditacích pozemkových spolků).
- Národní kolo přírodovědné soutěže Zelená stezka – Zlatý list s tradičně bohatým týdenním programem proběhlo letos v táborové základně Březová u Třebíče. V kategorii „mladší“ zvítězily Píďalky z Českých Budějovic, v kategorii „starší“ Kaštani, také z Budějovic. Kompletní výsledkové listiny a další podrobnosti naleznete na www.smp.cz.

Srpen 2005

- 14. vítězem celoroční soutěže (či lépe hry) ochránářských oddílů Stříbrná nit se stali mladí ochránci přírody Ginkgo z Prahy.

- V Rožnově pod Radhoštěm se v rámci spolupráce ČSOP a Lesů České republiky uskutečnila společná tisková konference o návratu velkých šelem do naší přírody. „Mapování návratu velkých šelem probíhá v současné době především na Vsetínsku, kde se jako na jediném místě v ČR všechny tři sledované druhy pravidelně vyskytují. V roce 2004 žilo v oblasti 4 až 5 teritoriálních rysů ostrovidů, po určitou dobu zde působila smečka 3 až 4 vlků a oblast obývali 2 až 3 medvědi. V současné době jejich stavy vypadají takto: medvědů žije na Vsetínsku 2-3 kusy, pohybuje se zde smečka vlků (cca 6 kusů) a stav rysů je na 10 až 15.“ pravi se mimo jiné v tiskové zprávě.

Září 2005

- Tradiční setkání členů a příznivců ČSOP se letos uskutečnilo v malebné podbeskydské krajině v Kunčicích pod Ondřejníkem. Program byl kromě odborných seminářů, setkávání se s přáteli a večerního posezení u ohně zaměřen zejména na vycházky a vyjízdy po okolních zajímavostech a přírodních unikátech. Chybět nemohla ani největší současná starost místních ochránců přírody – plánovaná obnova těžby uhlí na dole Frenštát. Jisté organizační zmatky a problémy byly vyváženy překrásným počasím.

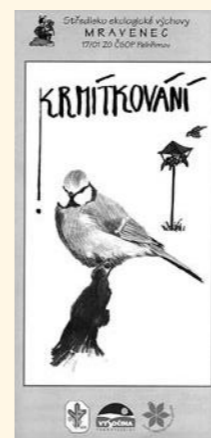

FOTO: JAN MORAVEC

- Byla podepsána smlouva o vzájemné spolupráci se Slovenským zväzem ochráncov prírody a krajiny. Naši slovenští kolegové jsou s ohledem na politické klima na Slovensku v nelehké situaci. Věříme, že se nám podaří najít způsob jak je podpořit nejen morálně.
- Na konto sbírky Chile 2005, vyhlášené Českým svazem ochránců přírody na pomoc chilskému národnímu parku Torres del Paine, jehož část na jaře letošního roku nešťastnou náhodou vinou českého turistu vyhořela, se sešlo 63 000 korun. Výtěžek byl předán prostřednictvím české ambasády v Chile správě národního parku. Využit bude na školku, ve které se budou pěstovat nové sazenice pro zničené porosty národního parku. ☺

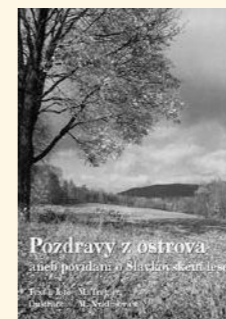
ČSOP vydal ...

- ČSOP – 25 let činnosti – reprezentativní brožurka o současné činnosti ČSOP, vydaná též v německé a anglické mutaci
Kontakt: Kancelář ÚVR ČSOP, tel.: 222 516 115, e-mail: csop@ecn.cz
- Zdravotník zotavovacích akcí – soubor učebních textů stejnojmenného kurzu
- Tábor je naše vítzka – hrst nápadů a rad, jak během táboření v přírodě přírodě neškodit (ke stažení též na webu – <http://www.smp.cz/mopici/TNZ05.pdf>)
- Stříbrná nit 2004/2005 – tradiční sborník úkolů a ukázek jejich řešení z celoroční soutěže dětských kolektivů, se zájmem o přírodu
- Diář kamaráda přírody 2006 – tradiční ochránářský kalendářík se spoustou zajímavých informací
Kontakt: SMOP ČSOP, tel.: 224 912 466, e-mail: CDM@smp.cz
- Slověnice, dějinný příběh malé obce na Podblanicku (Pavel Hoza) – historie vsi, vydaná jako 11. příloha časopisu Pod Blanicem
- Blaník v umění III. – Blaník a sv. Václav v sochařství (Radko Bílek) – další svazek věnovaný památné hoře Blaník – 10. příloha časopisu Pod Blanicem
- Péče o dřeviny rostoucí mimo les II. (Jaroslav Kolařík a kol.) – druhá část obsahově ojedinelé publikace o arboristice, vydaná v rámci Metodické řady ČSOP
Kontakt: Podblanické ekocentrum ČSOP, tel.: 317 845 169, e-mail: vlasim@csop.cz

- Krmítkování – stručné informace o tom, kam umístit krmítko pro ptáky a co na něj sypat
Kontakt: ZO ČSOP Mravenec, tel.: 565 322 091, e-mail: mrodova@razdva.cz

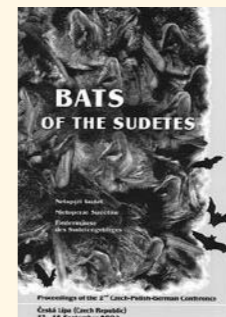
- Pomáháme přírodě – soubor rad, námětů, návodů a kontaktů (nejen pro jihočeské školy), jak může každý z nás pomoci přírodě (naleznete též na www.csop-jc.org/pomahamepriode).
Kontakt: Michal Bláha, tel.: 728 784 844, e-mail: michal.blaha@csop.cz

- Pozdravy z ostrova aneb povídaní o Slavkovském lese (M. Trégl) – 70 krátkých povídaní o zajímavostech Slavkovského lesa doplněných kresbami M. Nyklesové, vyšlo jako zvláštní příloha občasníku Arnika
Kontakt: ZO ČSOP Kladská, tel.: 602 703 935, e-mail: kladaska@centrum.cz

- Chraňte káně lesní – leták o významu a ochraně kání

Kontakt: Stanislav Chvapil, tel.: 416 837 603

- The bats of Sudets (netopýři Sudet) – sborník z konference konané ve dnech 17.-18. září 2004 v České Lípě (v angličtině, němčině, polštině a češtině), vydaný ve spolupráci se správou Krkonošského národního parku

Kontakt: Daniel Horáček, e-mail: daniel.horacek@volny.cz

- Obojživelníci v PP Podhradská tůň (M. Vrbová, K. Kerouš) – popis lokality a jejich obyvatel (ke stažení též na <http://mujweb.cz/www/csopmb>)

- Ptáci přilétají ke krmítkům (M. Vrbová) – přehledná brožura popisující návštěvníky našich krmítek i jídelníček, jež jim do nich můžeme servírovat (ke stažení též na

<http://mujweb.cz/www/csopmb>)
Kontakt: ZO ČSOP Klenice, tel.: 326 728 487, e-mail: csopmb@centrum.cz

- Rožďalovické rybníky – brožura shrnující historii i současnost tohoto významného ptačího území, vydaná ve spolupráci s Českou společností ornitologickou
Kontakt: ZO ČSOP Polabí, tel.: 603 864 822, e-mail: csop@polabske-ekocentrum.cz

- Orchideje Českého ráje a Jičínka – nástěnný kalendář pro rok 2006.

Kontakt: ČSOP Křižánky, e-mail: csopkrižanky@seznam.cz

- Hradecké labutě – leták o zimní pomoci labutím nejen v Hradci Králové

Kontakt: ZO ČSOP JARO Jaroměř, tel.: 603 847 189, e-mail: coracias@seznam.cz

- NATURA 2000 v dolním Pomoraví – leták představující problematiku soustavy NATURA 2000 v regionálním měřítku

Kontakt: Dům ochránců přírody Brno, tel.: 542 422 751, e-mail: veronica@ecn.cz

- Jak chráníme přírodu – obsáhlá publikace s bohatou fotodokumentací, shrnující čtvrtstoletí činnosti ČSOP na východní Moravě.

- Beskydský poutník – zápisník pro děti od 10 do 100 let.

Kontakt: ZO ČSOP Valašské Meziříčí, tel.: 571 621 602, e-mail: csopvm@quick.cz ☺

(v přehledu nejsou zahrnuta periodika, pohlednice, plakáty a další propagační tiskoviny)

Dědictví

Je to pro nás výjimečná událost, protože jde v naší novodobé historii zřejmě o první příklad, kdy si někdo vzpomněl na ČSOP ve své závěti. Výjimečnou událost zapříčinila výjimečná žena. Růženka Studená.

Život zasvěcený ježkům

Samotné jméno mnohým z vás zřejmě nic neřekne. Co když si ho ale spojíte s ježky? Aha! Už tušíte? Vzpomínáte? Paní Studená z Prahy? To je přece ta paní, která se v Krči starala o ježky! Předsedkyně ZO ČSOP Klub ochrany ježků.

FOTO: LUBOŠ VANĚK

V září tohoto roku jsme se dozvěděli, že Český svaz ochránců přírody byl uznán jediným závětním dědicem po paní Růženě Studené.

TEXT PETR N. STÝBLO

Ve své době byla jednou z největších propagátorek péče o nevypělá ježčí mláďata. Mnohokrát jste o ní mohli číst v Nice, Ochrane přírody, ale i neochranářských tiskovinách, či ji vidět v televizních pořadech. Nejenom že ježky propagovala, ale především se o ně starala. Tisíce ježků jí prošly rukama. Nebylo snad dne, kdy by ve svém krčském domku neměla alespoň desítku lécených ježků. Zimu co zimu u ní trávila alespoň stovka ježčat. Její domeček byl také pro přezimování ježčat téměř stoprocentně uzpůsoben. Dá se říct, že Růženka všechen svůj čas, energii i finance věnovala ježkům.

Po jejím bolestném odchodu začátkem roku 2002 se doposud v Praze nenašel nikdo, kdo by tu její lásku k ježkům nahradil. To, že Růženka všechen svůj majetek odkázala Svazu, mne překvapilo, mile i smutně zároveň. Smutně proto, protože ČSOP Růžence její práci nijak zvlášť neulehčoval. Finanční podpora její činnosti ze strany ústředí byla nevysoká a sporadická. Bohužel, ježci nepoživali (a stále nepožívají) legislativní ochrany, proto péče o ně mohla být dotována

pouze z nestátních zdrojů, a těch měl ČSOP v té době málo. Péče o ježčí mláďata je velice finančně náročná. Svého času byla Růženka dokonce v takové finanční krizi, že nás požádala o odkoupení jejího domku. Ani v tom jsme jí nemohli pomoci. A nyní nám Růženka svůj domek vlastně darovala... ☺

Autor je ředitelem Kanceláře ÚVR ČSOP.
Kontakt - tel: 222 511 494,
e-mail: csop@ecn.cz

Život pro ježky

Cena Růženy Studené za nejvýznamnější činy ve prospěch ježků v České republice

Cena může být udělena Ústřední výkonnou radou ČSOP jednotlivcům za nejvýznamnější čin, sloužící ve prospěch ježků volně žijících v České republice. Cena je udělována jedenkrát ročně vždy na prvním jednání ÚVR v roce. Návrhy na ocenění se zasílají do Kanceláře ÚVR ČSOP v průběhu celého roku. Uzávěrka návrhů je vždy 31. 12. Cena může být udělena i nečlenům ČSOP.

V červenci jsme s hlubokým zármutkem přijali zprávu, že po delším marném boji se zákeřnou nemocí zemřel ministr kultury, ale především výborný člověk,

pan Pavel Dostál.

Jeho aktivity byly progresivní hlavně v Olomouci, kde byl výraznou kulturní osobností. Také proto se brzy stal „nepohodlným“ a skončil, jak bylo tenkrát dobrým zvykem, v kotelně jako topič.

Do veřejného života se vrátil po roce 1989, a to doslova raketově – přes poslance až po křeslo ministra kultury, kde zůstal po dlouhé období.

Přestože byl Pavel Dostál znám především jako člověk scény kulturní, měl velmi rád i přírodu a v nabitém pracovním programu se snažil najít čas k relaxaci v ní.

I proto byl členem Čestné rady ČSOP.

Čest jeho památce!

jeřábokový les Ščúrnica

Místo pro přírodu
český svaz ochránců přírody

S vaší pomocí zachraňujeme...

...cenné kousky přírody

mokřad Triangl

METR@STAU

generální partner
kampaně

Místo pro přírodu

kvetoucí ostřice Davallova na Bělé

Příspěť můžete na účet sbírky 33 55 33 22/0800

ZVÍŘE V NOUZI

Každoročně se do záchranných stanic pro handicapované živočichy dostávají tisíce poraněných či jinak potřebných zvířat. Mnohé z nich tento úděl potká zaviněním člověka. Nebudme lhostejní k jejich osudu.

ČESKÝ SVAZ OCHRÁNCŮ PŘÍRODY

vyhlašuje sbírku na podporu subjektů zachraňujících handicapované nebo lidskou činností přímo ohrožené volně žijící živočichy s cílem umožnit jejich úspěšný návrat zpět do přírody.

Sbírku podpořili

Generální partner záchrany zvířat

Ministerstvo životního prostředí
České republiky

děkujeme vám!

